

Department of Economics Research Memorandum 2014.01

Straftoemeting door de rechter in de periode 1995-2012

Ben van Velthoven

Correspondence to

Faculty of Law
Department of Economics
P.O. Box 9520
2300 RA Leiden
The Netherlands
Phone ++31 71 527 7756
E-mail: economie@law.leidenuniv.nl
Website: <http://www.economie.leidenuniv.nl>

Editors

Prof. dr. C.L.J. Caminada
Dr B.C.J. van Velthoven

STRAFTOEMETING DOOR DE RECHTER IN DE PERIODE 1995-2012

B.C.J. van Velthoven*

Abstract

Aan de hand van gedetailleerde cijfers voor alle hoofdstraffen wordt nagegaan hoe de door de rechter opgelegde straffen zich in de periode 1995-2012 hebben ontwikkeld. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen enerzijds volume-effecten (omvang en samenstelling van de door de rechter afgehandelde zaken) en anderzijds punitiviteitseffecten (keuze van de strafsoort en zwaarte van de straf per strafsoort). Voor de qua aantal beperkte groep van zeer zware geweldsdelicten is de rechter in de loop van de onderzochte periode duidelijk punitiever geworden. Maar dat is niet of nauwelijks het geval voor diverse vormen van veelvoorkomende criminaliteit. Gemiddeld genomen wordt de periode 1995-2012 gekenmerkt door een afwisseling van wat meer en minder punitieve jaren, zonder dat er (vooralsnog) een duidelijke trend in de richting van zwaardere straffen valt waar te nemen.

* Universitair hoofddocent rechtseconomie, verbonden aan de Juridische Faculteit te Leiden. Ik ben H.G. Aten van het CBS zeer erkentelijk voor het beschikbaar stellen van data over de gemiddelde zwaarte van de door de rechters opgelegde taakstraffen en geldboetes in de periode 1995-2012. Verder dank ik B.L. Terpstra voor commentaar op een eerdere versie van de tekst.

Een verkorte versie van dit Research Memorandum wordt gepubliceerd in *Proces* 2014(3).

1. Inleiding

Uit opinieonderzoek blijkt stevast dat een ruime meerderheid van de Nederlandse bevolking van mening is dat misdaden te licht worden bestraft. Daartegenover brengen de justitiële autoriteiten bij herhaling gegevens naar voren die erop wijzen dat de rechters de afgelopen jaren zwaarder zijn gaan straffen. De straffen in Nederland zouden ook zeker niet uit de toon vallen bij die in de ons omringende landen. Bovendien is de criminaliteit hier te lande de laatste tien jaar gedaald.¹

De bevinding dat rechters volgens de Nederlandse bevolking strenger zouden moeten straffen dan ze de facto doen, heeft aanleiding gegeven tot verschillende interessante sociaal-wetenschappelijke vervolgstudies. Die tonen aan dat de onvrede van burgers met name groot is als hun een algemene vraag wordt voorgelegd over het strafklimaat in Nederland. Wanneer hun echter wordt gevraagd naar de straftoemeting in concrete zaken, verandert het beeld. Naarmate respondenten meer informatie hebben over de specifieke details van een zaak en directer betrokken zijn bij het besluitvormingsproces ter zake, zijn hun opvattingen over de gepaste straf meer in overeenstemming met het rechterlijke oordeel.² Dat roept de vraag op of de onvrede van de burgers eigenlijk wel is terug te voeren op het optreden van de rechters; wellicht gaat het hun vooral om de tegenvallende prestaties van de strafrechtelijke keten als geheel bij het bestrijden van de criminaliteit.

De cijfers van de justitiële autoriteiten verdienen evenzeer kritische aandacht. Immers, als het waar is dat de rechters de afgelopen jaren zwaarder zijn gaan straffen, is het op zijn minst eigenaardig dat tegelijkertijd de gevangenis in rap tempo leeg lopen. Weliswaar is tussen 2005 en 2012 het aantal geregistreerde misdrijven met 16% afgenomen, maar het totale aantal door de rechter opgelegde onvoorwaardelijke detentiejaren is met liefst 21% gedaald.³ Er zijn dan twee mogelijkheden om de rest van de daling te rijmen met een zwaardere straftoemeting door rechters. In de eerste plaats kan de samenstelling van de criminaliteit zijn veranderd. Als de rechters elk soort misdrijf op zich zwaarder zijn gaan bestraffen, kan het totale aantal opgelegde detentiejaren toch zijn afgenomen als de criminaliteit in de loop van de tijd gemiddeld genomen lichter is geworden. In de tweede plaats kan de ontwikkeling van het aantal en/of de zwaarte van andere straffen (taakstraffen, geldboetes) tegenwicht hebben geboden aan de afname van het aantal detentiejaren.

In het recente verleden zijn enkele pogingen ondernomen om veranderingen in de punitiviteit⁴ van de rechters te (onder)scheiden van veranderingen in de omvang en de samenstelling van de criminaliteit.⁵ Helaas zijn de bevindingen niet gelijklopend, omdat het verschil blijkt te maken welke (deel)periode in ogenschouw wordt genomen. Een ander probleem is dat deze studies niet konden beschikken over voldoende gedetailleerde gegevens ten aanzien van de zwaarte van de geldboetes en taakstraffen. Sommige studies hebben zich daarom beperkt tot vrijheidsstraffen, andere hebben verondersteld dat de zwaarte van de geldboetes en de taakstraffen in de loop van de tijd en/of voor verschillende typen delict gelijk was. Daardoor hebben ze mogelijk onjuiste conclusies getrokken ten aanzien van de

¹ Zie over een en ander bijvoorbeeld F.W.H. van den Emster (toenmalig voorzitter van de Raad voor de rechtspraak), *Law and order: Strenger straffen?*, lezing op het JOVD najaarscongres 2010; idem, *Rechters luisteren naar de samenleving*, 19 november 2011; beide te vinden in het Themadossier *Strenger Straffen* op www.rechtspraak.nl. Zie ook de brief van de minister van Veiligheid en Justitie van 27 mei 2013, *Kamerstukken II* 2012/13, 29 279, nr. 163.

² Zie voor een samenvatting Elffers & de Keijser (2009).

³ Cijfers over het aantal onvoorwaardelijke detentiejaren en de geregistreerde criminaliteit zijn te vinden in *C&R2012*, tabellen 6.15 en 4.1.

⁴ Het woord punitiviteit verwijst in het algemeen naar de strafgeneigdheid van de rechter. Hier doelt het meer concreet op de gemiddelde zwaarte van de door de rechter per afgehandelde zaak opgelegde straf of straffen.

⁵ Zie Berghuis & Mak (2002), Van Tulder (2005, 2011, 2013), Vollaard & Moolenaar (2009).

ontwikkeling van het Nederlandse strafklimaat.⁶ Gelukkig kan ik dankzij aanvullende gegevens van CBS beschikken over gedetailleerde cijfers ten aanzien van alle door de rechter opgelegde hoofdstraffen voor de aangesloten periode 1995-2012. Met behulp van die cijfers ga ik in dit stuk na of de rechter in de afgelopen jaren inderdaad zwaarder is gaan straffen

Het betoog is als volgt opgebouwd. In paragraaf 2 ga ik wat dieper in op de achtergronden van de debat over het Nederlandse strafklimaat. In paragraaf 3 geef ik een korte toelichting op de cijfers die ik ter beschikking heb. De eigenlijke analyse van de straftoemeting door de rechter komt aan de orde in de paragrafen 4 en 5. In paragraaf 4 beschrijf ik de algemene ontwikkeling van het aantal schuldigverklaringen door de rechter en de zwaarte van de opgelegde straffen. Daarbij breng ik de verschillende strafsoorten op één noemer door ze om te rekenen in strafpunten. In paragraaf 5 laat ik vervolgens zien in hoeverre de feitelijke ontwikkeling van het aantal door de rechter opgelegde strafpunten in de periode 1995-2012 kan worden toegerekend aan veranderingen in enerzijds de omvang en de samenstelling van het aantal door de rechter afgehandelde zaken en anderzijds de keuze van de strafsoort en de zwaarte van de straffen per strafsoort. Paragraaf 6 is gewijd aan een gevoeligheidsanalyse. Ik ga na in hoeverre de ontwikkeling in de onderzochte periode voor rekening komt van de drugsdelicten. Ook besteed ik aandacht aan de rol van de omreken sleutel waarmee vrijheidsstraffen, taakstraffen en geldboetes onder één noemer worden gebracht. Paragraaf 7 sluit af met conclusies.

2. Achtergronden van het debat over het strafklimaat

Het door de justitiële autoriteiten gepresenteerde cijfermateriaal is vooralsnog niet in staat gebleken om de ongeruste burgers ervan te overtuigen dat het met het strafklimaat in Nederland wel goed zit. De roep vanuit politiek en samenleving om strengere straffen is dan ook bepaald nog niet verstomd. Belangrijke vraag is waarom niet.

Een eerste reden kan zijn dat de twee kampen langs elkaar heen praten. Waar de bij de beleidsuitvoering betrokkenen geneigd zullen zijn om in te zoomen op wat er reeds bereikt is, kijken veel inwoners van Nederland vermoedelijk vooral naar de problematiek die nog resteert. En die is aanzienlijk. Volgens CBS-cijfers vertoont het aantal geregistreerde misdrijven sinds 2002 een dalende lijn, een mooie ontwikkeling. Maar tegelijkertijd heeft de geregistreerde criminaliteit nog altijd een jaarlijkse omvang van ruim 1,1 miljoen misdrijven. Het aantal delicten waarvan burgers en bedrijven slachtoffer zijn ligt zelfs rond de 8,4 miljoen per jaar.⁷

Er is nog een andere manier waarop de kampen langs elkaar heen praten. Waar de inwoners van Nederland belang hebben bij de prestaties van de keten als geheel, rapporteren de justitiële autoriteiten met name over de ontwikkelingen in de rechtspraak. Zo wijzen ze erop dat in de door de rechter afgedane misdrijfzaken de kans op schuldigverklaring in Nederland hoog is, namelijk 90%, waarvan 99% met strafoplegging. Ook de kans op gevangenisstraf bij een veroordeling is met 15% internationaal gezien relatief hoog. Bovendien is de strafrechter gemiddeld zwaarder gaan straffen, zeker voor geweldsdelicten.⁸ De rechtspraak is echter slechts een deel van de keten. Minstens zo belangrijk is de geringe effectiviteit van opsporing en vervolging. Van de 1,1 miljoen geregistreerde misdrijven worden er uiteindelijk zo'n 100.000 door de onafhankelijke rechter afgedaan, nog geen 10%.⁹

⁶ Vgl. Van Velthoven (2011), met aansluitend een naschrift van Van Tulder. Uitzondering vormt de studie van Berghuis & Mak (2002) die via bestanden van het OM wel inzicht hadden in de hoogte van de taak- en geldstraffen. Hun studie bestrijkt echter enkel de jaren 1995-2001.

⁷ Bronnen: *C&R2012*, tabellen 3.9 en 3.13.

⁸ Van den Emster (2010), pp. 6-7, de minister van Veiligheid en Justitie (2013), p. 8. Zie voor de cijfers *C&R 2012*, tabellen 6.4 en 11.7.

⁹ *C&R 2012*, tabel 6.1.

Dan zijn er dus nog altijd 1 miljoen geregistreerde misdrijven, en ruim 8 miljoen delicten, waarvan de daders niet door de rechter worden bestraft.

Een tweede reden waarom het debat over het strafklimaat maar niet tot een einde komt, zou kunnen liggen in de gebrekkige overtuigingskracht van de aangevoerde cijfers zelf. Dat geldt in ieder geval voor de detentieratio, het aantal gedetineerden per 100.000 inwoners. Om aan te tonen dat in ons land niet minder zwaar gestraft wordt dan in andere landen, integendeel, is de afgelopen jaren veel gebruik gemaakt van cijfers van de Raad van Europa. Helaas werd tot voor kort in de Nederlandse cijfers ten onrechte de vreemdelingendetentie meegeteld, waardoor de detentieratio voor Nederland veel te hoog uitviel. De verbeterde cijfers laten, in hun meest recente versie, een ander beeld zien. Waar Engeland op 1 september 2011 liefst 147,5 gedetineerden per 100.000 inwoners had, Frankrijk 98,7, België 96,4, Duitsland 77,7 en Denemarken 71,0, was dat in Nederland slechts 68,1.¹⁰

Daar moet meteen bij worden aangetekend, over gebrekkige overtuigingskracht gesproken, dat de cijfers, verbeterd of niet, überhaupt niet kunnen bewijzen dat er in Nederland relatief zwaar of licht wordt gestraft. Detentieratio's houden namelijk geen rekening met het niveau van de criminaliteit in de verschillende landen. Het aantal gevangenen kan relatief hoog zijn omdat er zwaar wordt gestraft, maar ook omdat de criminaliteit relatief hoog is bij (en misschien wel door) bescheiden straffen. Een internationale vergelijking van het gemiddelde aantal opgelegde dagen vrijheidsstraf per geregistreerd misdrijf zou op dat punt een stuk informatiever zijn.¹¹

Ook andere cijfers hebben last van een gebrekkige overtuigingskracht. In het recente verleden zijn verschillende pogingen ondernomen om de ontwikkeling van de straftoemeting door de rechter in kaart te brengen. Die pogingen zijn elk op zich interessant genoeg, omdat er nadrukkelijk onderscheid wordt gemaakt tussen volume-effecten enerzijds en punitiviteits-effecten anderzijds. Maar helaas zijn de bevindingen niet gelijklopend. Enerzijds zou de rechter in het recente verleden wel vaker maar niet echt zwaarder zijn gaan straffen; de gemiddelde straftoemeting zou sinds 2004 zelfs aanzienlijk gedaald zijn. Anderzijds zou de gemiddelde straf tussen 2000 en 2009 gemiddeld ruim 10% zwaarder zijn geworden.¹² Het probleem met (de interpretatie van) deze cijfers is tweërlei. Ten eerste blijkt het verschil te maken welke (deel)periode in ogenschouw wordt genomen. Als ik de bevindingen losjes combineer, wekken deze de suggestie dat de strafmaat tussen 1995 en 2000 redelijk constant is gebleven, vervolgens een aanzienlijke stijging heeft doorgemaakt en na 2004 weer is teruggelopen.

Ten tweede maakt het uit welke strafsoorten in de analyse worden meegenomen. Sinds 1995 is namelijk een flinke toename zichtbaar in het gebruik van taakstraffen, die – deels – in de plaats zijn gekomen van geldboetes en vrijheidsstraffen. Voor een goed inzicht in het Nederlandse strafklimaat kan dan ook niet worden volstaan met het volgen van de ontwikkeling in de vrijheidsstraffen alleen; ook de andere strafsoorten dienen in de analyse te worden betrokken. Verder is het de vraag of de omrekenfactoren die het OM en de rechter in de praktijk gebruiken om de verschillende straffen op één noemer te brengen, een juiste weerspiegeling vormen van de opvattingen van daders en samenleving over de relatieve zwaarte van de straffen. Het gevolg is dat eerdere studies mogelijk onjuiste conclusies hebben getrokken ten aanzien van de ontwikkeling van het Nederlandse strafklimaat.¹³

¹⁰ Aebi & Delgrande (2013), p. 59. Zie ook p. 65 voor een correctie op eerder gepubliceerde gegevens.

¹¹ Zie Kuhry (2004), p. 212, voor een (inmiddels gedateerde) poging in die richting.

¹² Zie respectievelijk Berghuis & Mak (2002), p. 35, Van Tulder (2005), p. 5, Vollaard & Moolenaar (2009), p. 1213 en Van Tulder (2011), p. 1549.

¹³ Vgl. Van Velthoven (2011). Uitzondering vormt de studie van Berghuis & Mak (2002) die via bestanden van het OM wel inzicht hadden in de hoogte van de taak- en geldstraffen. Hun studie bestrijkt echter enkel de

3. Data

In dit artikel richt ik mij op de straftoemeting in misdrijfzaken. Dat wil zeggen dat ik geheel voorbij ga aan overtredingen. Verder beperk ik mij tot de door de rechtbank in eerste aanleg opgelegde straffen. Er zijn namelijk geen cijfers beschikbaar over de uiteindelijke afhandeling van misdrijfzaken waarin ook de beslissingen in hoger beroep en cassatie zijn meegenomen.

Startpunt van de analyse vormen de zaken waarin een schuldigverklaring is uitgesproken. De gerechtelijke statistiek van het CBS bevat ook gegevens over de dagvaardingen en over de in totaal door de rechter afgedane zaken. Het is echter niet gepast om de rechter af te rekenen op onvolkomenheden in de opsporing en vervolging. Stel dat politie en OM in de loop van de tijd zwakkere zaken gaan voorleggen, zodat de rechter zich vaker genoodzaakt ziet om de verdachte vanwege gebrek aan bewijs vrij te spreken. Op zich verandert daardoor de punitiviteit van de rechter niet. Toch zou de ontwikkeling van de gemiddelde straf per dagvaarding of per afgedane zaak anders suggereren. Vanuit dat perspectief is het aantal met een schuldigverklaring afgehandelde zaken het meest zuivere vertrekpunt om de straftoemeting door de rechter te bestuderen.¹⁴

Voor mijn analyse heb ik adequate gegevens nodig over de aantallen en de zwaarte van de opgelegde straffen. Veel informatie is te vinden in *Criminaliteit en rechtshandhaving 2012*.¹⁵ Die bron geeft cijfers over het aantal door de rechter uitgesproken schuldigverklaringen, het aantal door de rechter opgelegde (geheel of gedeeltelijk) onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen, jeugdetenties, taakstraffen en geldboetes, en de gemiddelde zwaarte van de (geheel of gedeeltelijk) onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen en jeugdetenties.¹⁶ Al deze cijfers zijn beschikbaar voor de periode 1995-2012. Verder zijn ze uitgesplitst naar 39 verschillende typen delict.

Verder kan ik dankzij de tussenkomst van het CBS beschikken over aanvullende cijfers ten aanzien van de gemiddelde hoogte van de onvoorwaardelijke geldboetes voor de periode 1995-2012, uitgesplitst naar type delict. Ook heb ik gedetailleerde cijfers gekregen over de gemiddelde zwaarte van de onvoorwaardelijke taakstraffen vanaf 2001. In dat jaar is de taakstraf een zelfstandige hoofdstraf geworden, die ook (deels) voorwaardelijk opgelegd kan worden. Daarmee ontbreken alleen nog gegevens over de zwaarte van de taakstraffen in de jaren 1995-2000. In die lacune kan worden voorzien door terug te vallen op Berghuis & Mak (2002), die cijfers geven voor de gemiddelde zwaarte van de opgelegde taakstraffen in de jaren 1995-2001. Die blijken prima aan te sluiten op de CBS-cijfers voor de jaren 2001-2012.^{17,18}

jaren 1995-2001.

¹⁴ Het is ook mogelijk dat de rechter zelf in de loop van de tijd strengere eisen aan de bewijsvoering gaat stellen, bijvoorbeeld omdat publieke ophef over juridische missers hem daartoe dwingen. Dat verschijnsel heeft geen invloed op de gemiddelde straf per schuldigverklaring, mits het zich over de hele linie van te behandelen zaken voordoet.

¹⁵ Zie ook de bijbehorende EXCEL-bestanden op de website van het WODC.

¹⁶ Zie resp. *C&R2012*, tabellen 6.5, 6.13, 6.29, 6.11, 6.9, 6.16 en 6.32.

¹⁷ Berghuis & Mak geven helaas geen uitsplitsing naar type delict. Daarom is voor de zwaarte van de taakstraffen in de jaren 1995-2000 steeds voor alle typen delict het door hun gegeven gemiddelde aangehouden.

¹⁸ Voor een goed begrip vraag ik ook nog aandacht voor enkele andere punten.

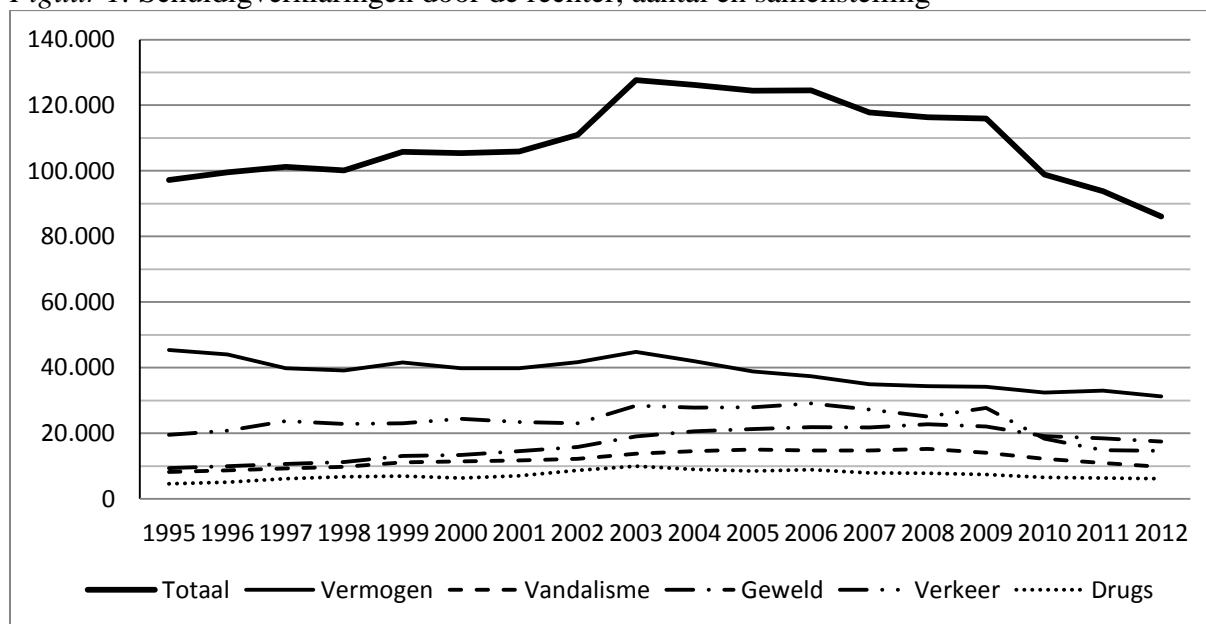
- Ik ga in het vervolg voorbij aan voorwaardelijke en bijkomende straffen, omdat (i) ze kwantitatief minder belangrijk zijn, (ii) de beschikbare gegevens aanzienlijk minder gedetailleerd zijn en (iii) er geen aanwijzingen zijn dat ze het beeld van de punitiviteit van de rechter zouden veranderen (Van Tulder, 2011, pp. 1548 en 1549). Zie voor cijfers *C&R2012*, tabel 6.7.

- In mijn analyse ga ik uit van 29 verschillende typen delict: diefstal en inbraak met geweld; eenvoudige diefstal; gekwalificeerde diefstal; verduistering; bedrog; valsheidsmisdrijven; heling; afpersing en afdreiging; overige vermogensmisdrijven; vernieling en beschadiging; misdrijven tegen de openbare orde; brandstichting/ontploffing; niet opvolgen van ambtelijk bevel; overige misdrijven tegen het openbaar gezag;

4. Schuldigverklaringen, straffen en strafpunten

Vertrekpunt voor de analyse zijn de schuldigverklaringen door de rechter. Figuur 1 geeft een overzicht van de ontwikkeling ter zake. Vanaf 1995 is het totale aantal schuldigverklaringen in eerste instantie gestegen, na 2003 is een daling zichtbaar. Per saldo ligt het totale aantal in 2012 11% onder het niveau van 1995. Een en ander is vanzelfsprekend sterk bepaald door de ontwikkeling van de criminaliteit (een stijging tot 2002, gevolgd door een daling).

Figuur 1. Schuldigverklaringen door de rechter, aantal en samenstelling

Ook in de samenstelling van de door de rechter afgehandelde zaken zijn substantiële wijzigingen opgetreden. Het aandeel van de vermogenszaken is aanzienlijk gedaald, terwijl het aandeel van de geweldszaken vrijwel verdubbeld is. Verder zijn de aandelen van de

mishandeling; bedreiging en stalking; seksuele misdrijven; misdrijven tegen het leven; overige gewelds- en seksuele misdrijven; overige misdrijven Wetboek van Strafrecht; verlaten plaats ongeval; rijden onder invloed; rijden tijdens ontzegging/onbevoegd besturen; overige verkeersmisdrijven; misdrijven harddrugs; misdrijven softdrugs; (vuur)wapenmisdrijven; misdrijven wet op de economische delicten; en overige misdrijven. Deze indeling is op onderdelen iets minder gedetailleerd dan de CBS-indeling, doordat ik de op zich al tamelijk kleine subcategorieën misdrijven tegen de openbare orde, bedreiging en stalking en seksuele misdrijven niet verder heb uitgesplitst. De reden daarvoor is dat ik bij verdere detaillering te maken krijg met ontbrekende waarnemingen: er zijn niet in alle jaren voor alle typen delict schuldigverklaringen uitgesproken en/of het CBS heeft niet voor alle jaren voor alle typen delict de gemiddeld opgelegde straf gepubliceerd omdat het aantal opgelegde straffen kleiner was dan 5.

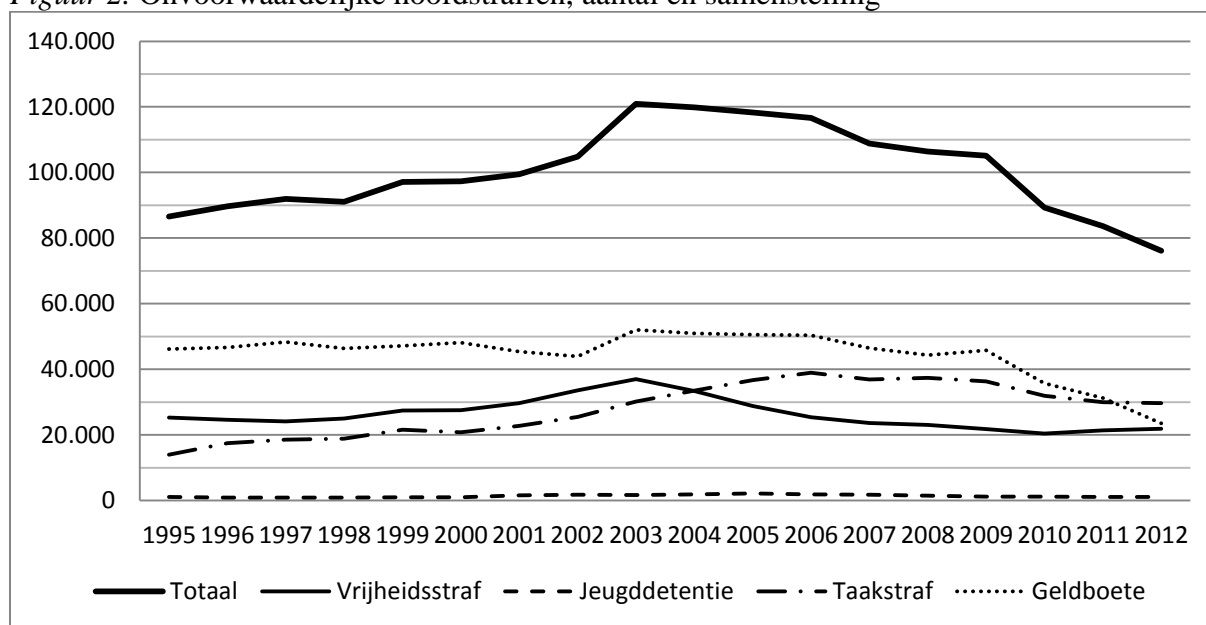
- Om diezelfde reden heb ik bij de jeugddetenties enkele typen delict buiten beschouwing gelaten die ook na de hergroepering nog met veel ontbrekende waarnemingen te kampen hadden. Omdat voor de bedoelde typen delict slechts uiterst incidenteel jeugddetentie wordt opgelegd, heeft het weglaten geen invloed op mijn resultaten.

- De aantallen opgelegde taakstraffen in *C&R2012* tabel 6.11 laten in het jaar 2001 een opmerkelijke dip zien. Het CBS heeft laten weten dat dat te maken heeft met de wijziging van de wettelijke grondslag van de taakstraffen in de loop van 2001. De *C&R2012* cijfers voor 2001 geven alleen de aantallen onvoorwaardelijke taakstraffen onder de nieuwe grondslag; de taakstraffen die in 2001 nog onder de oude grondslag zijn opgelegd zijn vanwege de afwijkende systematiek buiten beschouwing gelaten. Deze lacune heb ik ondervangen door terug te vallen op de totale aantallen taakstraffen voor 2001 (oude plus nieuwe grondslag) in *C&R2011* tabel 6.11 en die te corrigeren voor voorwaardelijke taakstraffen op grond van de verhouding tussen voorwaardelijke en onvoorwaardelijke taakstraffen in 2002.

vandalisme- en drugszaken toegenomen.¹⁹

De ontwikkeling van de aantallen door de rechter opgelegde straffen is weergegeven in figuur 2. Het totaal volgt tamelijk nauwgezet het patroon van de schuldigverklaringen uit figuur 1, maar op een iets lager niveau. Dat laatste heeft voor een (klein) deel te maken met het feit dat de rechter bij sommige schuldigverklaringen (zo'n 1% van het totaal) geen aanleiding ziet tot het opleggen van straf. Een andere reden is dat de rechter in plaats van onvoorwaardelijke hoofdstraffen ook voorwaardelijke straffen en bijkomende straffen en maatregelen kan opleggen. Overigens wordt het aantal hoofdstraffen weer wat opgekrikt doordat de rechter ook een combinatie van straffen kan opleggen.

Figuur 2. Onvoorwaardelijke hoofdstraffen, aantal en samenstelling

De figuur laat verder zien dat er tussen 1995 en 2012 belangrijke wijzigingen zijn opgetreden in de aard van de opgelegde straffen. Over de gehele periode genomen heeft de geldboete duidelijk een stap terug moeten doen ten gunste van de taakstraf, eerst vooral relatief, later ook absoluut. Het belang van de vrijheidsstraf wisselt in de loop van de tijd. In eerste instantie neemt het belang toe, vooral in aantal maar ook enigszins in aandeel. Daarna lopen vanaf 2003 zowel het aantal als het aandeel sterk terug. Sinds 2010 lijkt de vrijheidsstraf weer aan betekenis te winnen. Het aandeel van de jeugddetenties, ten slotte, is gering (zo'n 1,5%) en min of meer stabiel.

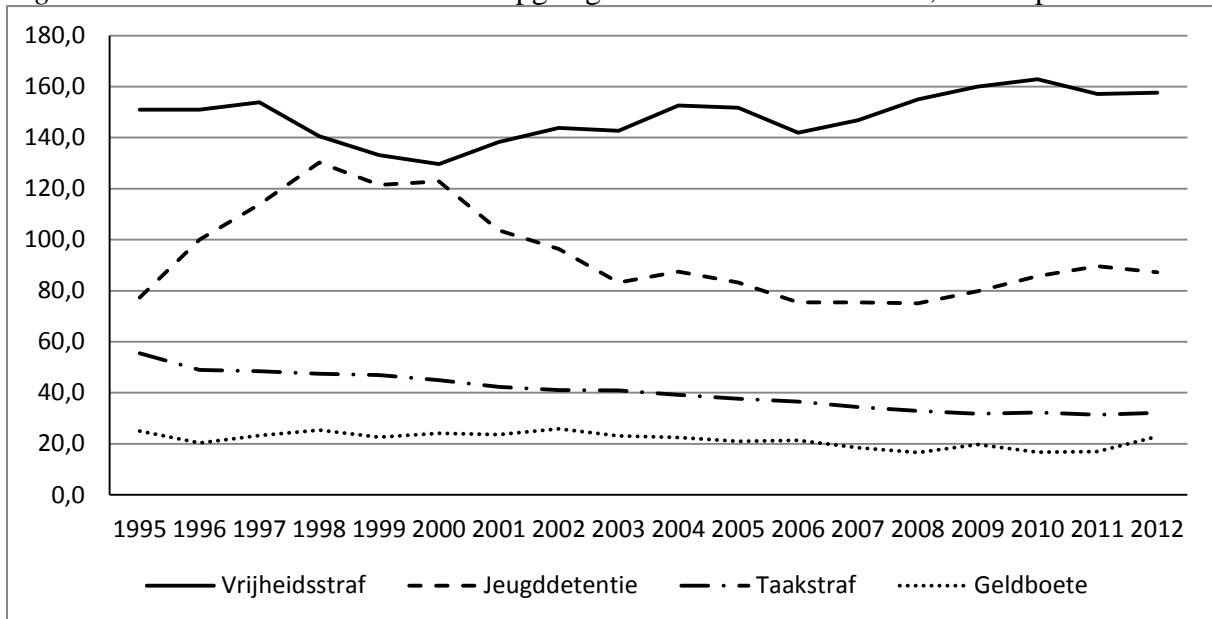
Figuur 3 geeft informatie over de gemiddelde zwaarte van de opgelegde straffen. Ter wille van de vergelijking zijn de verschillende strafsoorten daarbij op één noemer gebracht door ze uit te drukken in strafpunten. In beginsel is de omrekeningsleutel van art. 22d en 24c van het Wetboek van Strafrecht gebruikt: 1 dag vrijheidsstraf = 2 uren taakstraf = €25 boete = 1 strafpunt.²⁰ Voorts zijn de geldboetes gecorrigeerd voor de stijging van de consumentenprijs-

¹⁹ Ik gebruik de term vandalisme als verkorte aanduiding voor de CBS-hoofdcategorie Vernielingen en misdrijven tegen openbare orde en gezag.

²⁰ In paragraaf 6 kom ik terug op de keuze van de omrekeningsleutel en de invloed op de analyse. Ik merk alvast op dat de rechter een enigszins andere sleutel hanteert. Zolang het boetebedrag de €1.000 niet overschrijdt, is de sleutel 1 dag vrijheidsstraf = 2 uren taakstraf = €50 boete; bij hogere boetebedragen wordt een glijdende schaal toegepast. Vgl. Oriëntatiepunten straftoemeting en LOVS-afspraken op www.rechtspraak.nl.

index sinds 1995, om te corrigeren voor het effect van geldontwaarding.²¹ Er blijkt een eenduidige rangorde van de verschillende strafsoorten te resulteren. Qua gemiddelde zwaarte liggen de taakstraffen in tussen enerzijds de vrijheidsstraffen en anderzijds de geldboetes.

Figuur 3. Gemiddelde zwaarte van de opgelegde straffen naar strafsoort, in strafpunten.

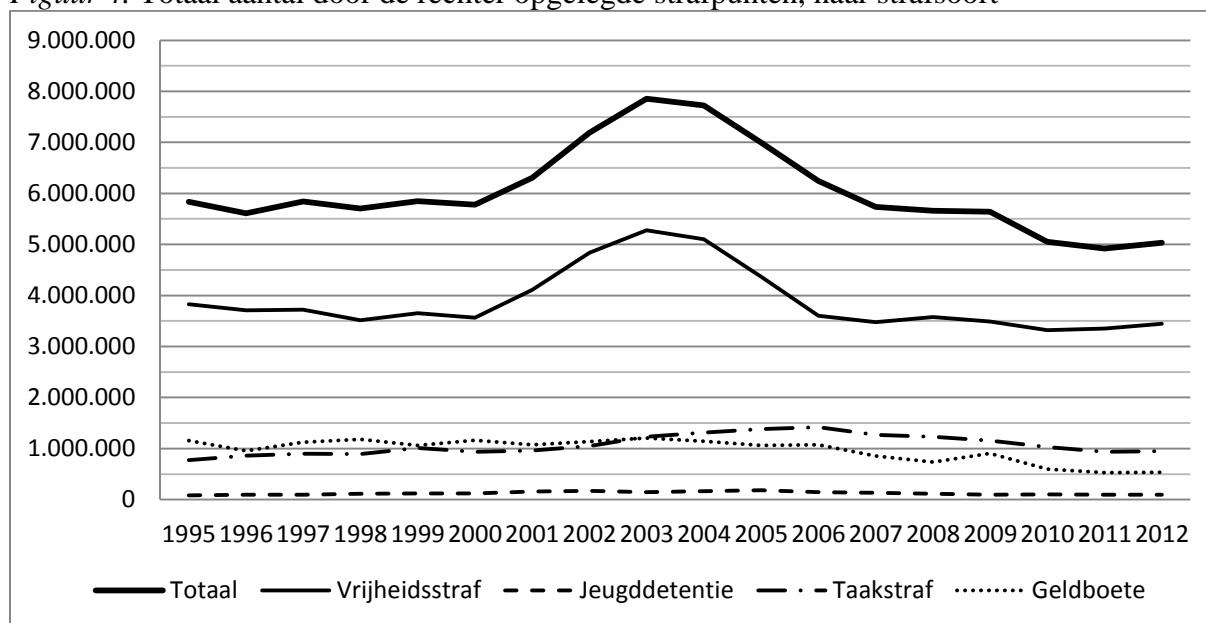

De ontwikkeling van de zwaarte van de verschillende strafsoorten in de loop van de tijd laat een uiteenlopend patroon zien. Waar de gemiddelde hoogte van de geldboetes tussen 1995 en 2012, gecorrigeerd voor inflatie, min of meer constant is gebleven, zijn de taakstraffen gemiddeld genomen duidelijk lichter geworden. Daarentegen is de gemiddelde lengte van de vrijheidsstraf in eerste instantie gedaald, om vanaf 2000 weer een stijgende lijn in te zetten. Een enigszins tegengestelde beweging valt te noteren bij de gemiddelde lengte van de jeugddetenties.

Door de aantallen en de gemiddelde zwaarte van de opgelegde straffen te combineren, ontstaat een beeld van het totale aantal door de rechter opgelegde strafpunten. Zie daarvoor figuur 4. Opvallend is de piek in het begin van de jaren nul, gevolgd door een niet onaanzienlijke daling in de periode daarna. Uiteindelijk ligt het totale aantal strafpunten in 2012 14% onder het niveau van 1995. De piek wordt in belangrijke mate veroorzaakt door de opgelegde vrijheidsstraffen. De andere straffen laten een gelijkmatiger patroon zien, waarbij het aandeel van de taakstraffen geleidelijk is toegenomen ten koste van de geldboetes.

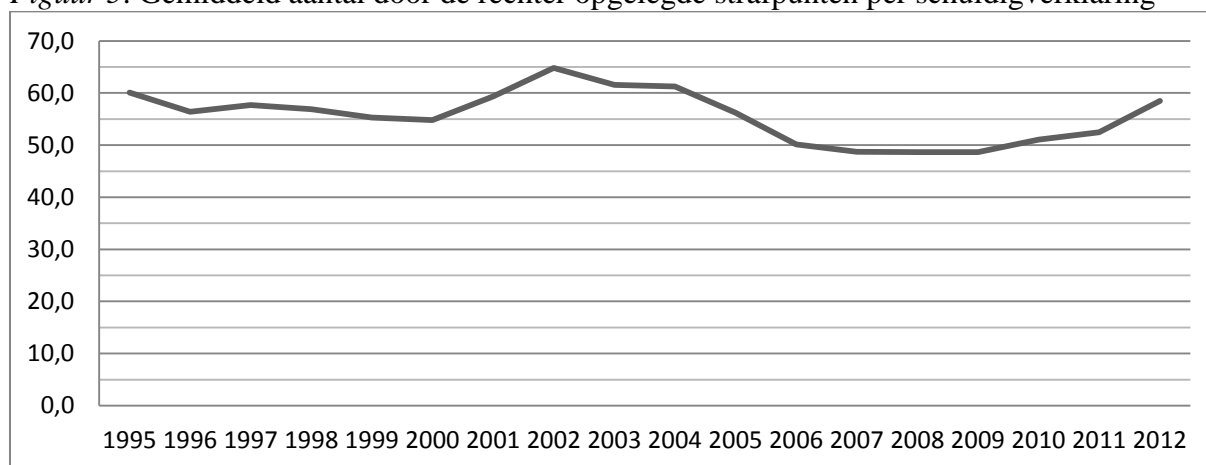
²¹ Anders gezegd, alle boetes zijn uitgedrukt in prijzen van 1995. In plaats daarvan had ik er ook voor kunnen kiezen de omrekenleutel jaarlijks aan te passen voor de geldontwaarding, zoals het OM tegenwoordig doet in het kader van het strafvorderingsbeleid. Zo was de omrekenleutel van het OM per 1 januari 2012 1 dag vrijheidsstraf = 2 uren taakstraf = €34 boete; vgl. Aanwijzing kader voor strafvordering 2011A030. Beide methodes zouden tot hetzelfde resultaat hebben geleid.

Figuur 4. Totaal aantal door de rechter opgelegde strafpunten, naar strafsoort

De ontwikkeling van het totale aantal opgelegde strafpunten kan alleen op waarde worden geschat als die in samenhang wordt gezien met de ontwikkeling van het totale aantal schuldigverklaringen (zie figuur 1). Ook die laat immers een piek zien in het begin van de jaren nul gevolgd door een niet onaanzienlijke daling tot 2012. Figuur 5 corrigeert voor het aantal afgedane zaken en toont de ontwikkeling van het gemiddelde aantal strafpunten per schuldigverklaring.

Figuur 5. Gemiddeld aantal door de rechter opgelegde strafpunten per schuldigverklaring

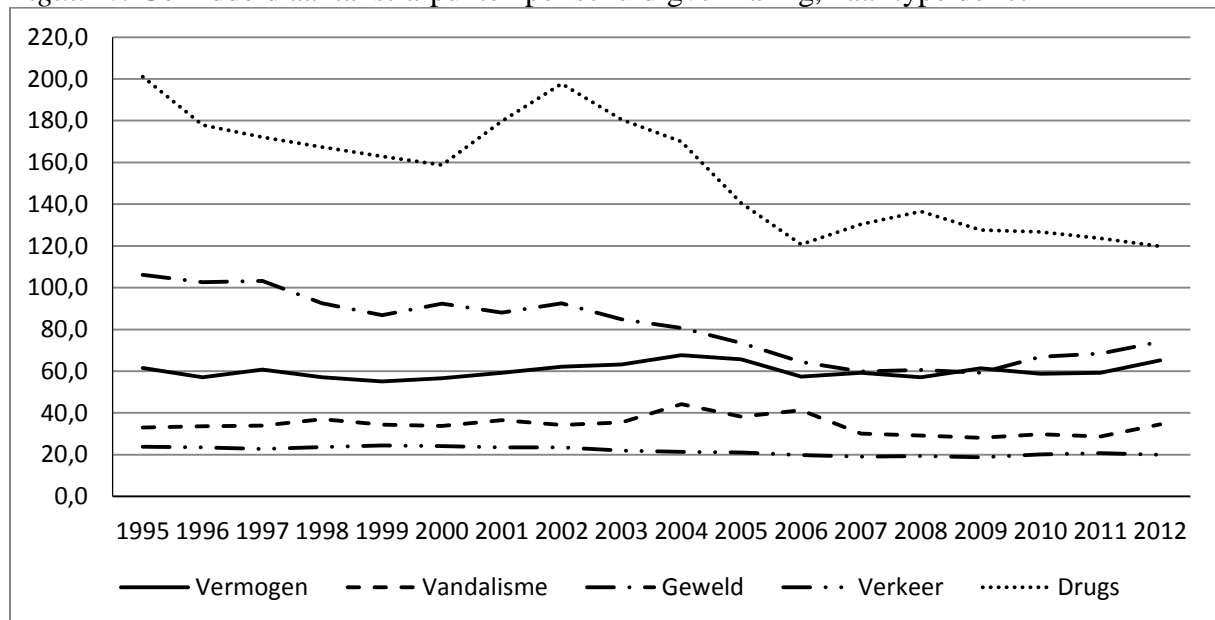

Ruwweg zijn in deze figuur vier deelperiodes te onderkennen. In de eerste deelperiode 1995-2000 daalt de gemiddelde straf per schuldigverklaring, van 60,1 naar 54,8 strafpunten. Het aantal door de rechter met een schuldigverklaring afgedane zaken loopt weliswaar op, maar daar staat tegenover dat het totale aantal opgelegde strafpunten min of meer constant blijft. Dat verandert sterk na 2000. In de periode 2000-2004 laat het totale aantal opgelegde strafpunten een duidelijke piek zien. Dat wordt ten dele veroorzaakt doordat het aantal afgehandelde zaken in deze periode ook naar een hoog peil stijgt. Het aantal strafpunten groeit echter sneller, zodat per saldo het gemiddelde aantal strafpunten per schuldigverklaring op een relatief hoog niveau uitkomt. De hoogste waarde wordt bereikt in 2002; er worden dan per schuldigverklaring 64,8 strafpunten opgelegd door de rechter. Na 2004 verandert het

beeld wederom. Het totaal aantal opgelegde strafpunten loopt weer sterk terug, sterker nog dan het aantal afgehandelde zaken dat eveneens een dalende lijn vertoont. Het gemiddelde aantal strafpunten per schuldigverklaring neemt snel af, om uit te komen op 48,7 in 2008. Vanaf 2008, ten slotte, daalt het aantal afgehandelde zaken verder, maar lijkt het totale aantal opgelegde strafpunten zich te stabiliseren. Het gemiddelde aantal strafpunten per schuldigverklaring neemt weer toe, tot 58,5 in 2012. Daarmee is de gemiddelde zwaarte van de door de rechter opgelegde straffen aan het eind van de onderzochte periode na alle op- en neergaande bewegingen 1,6 strafpunten lichter dan aan het begin.

Figuur 5 suggereert dat de rechter sinds 2008 punitiever is geworden, maar dat de punitiviteit nog niet het niveau van 1995 heeft bereikt (laat staan dat van 2002). Met die suggestie is het echter oppassen geblazen. Immers, de gemiddelde zwaarte van de opgelegde straffen kan ook zijn toegenomen als de rechter in verhouding meer zware zaken heeft afgedaan dan voorheen, zonder dat hij op zich iets heeft veranderd aan de straftoemeting voor de verschillende soorten zaken. Om meer zicht te krijgen op dat verschijnsel geeft figuur 6 een uitsplitsing van het gemiddelde aantal strafpunten naar enkele hoofdcategorieën van zaken.

Figuur 6. Gemiddeld aantal strafpunten per schuldigverklaring, naar type delict

Duidelijk wordt dat er inderdaad, afgemeten aan het gemiddelde aantal opgelegde strafpunten, belangrijke verschillen zijn in de relatieve zwaarte van typen delict. Drugs- en geweldsdelicten blijken gemiddeld genomen aanzienlijk zwaarder bestraft te worden dan vermogens-, vandalisme- en verkeersdelicten. Aangezien, zoals eerder geconstateerd, het aandeel van de geweldsdelicten binnen de door de rechter afgedane zaken in de loop van de onderzoeksperiode is verdubbeld en het aandeel van de vermogenszaken aanzienlijk is gedaald, terwijl ook het aandeel van de drugsdelicten is gegroeid, zal dat op zich een opwaarts effect hebben gehad op de gemiddelde zwaarte van de door de rechter opgelegde straffen.

Maar het beeld wordt vertroebeld doordat er tegelijkertijd sprake is geweest van niet onbelangrijke veranderingen in de straftoemeting voor de verschillende hoofdtypen delict. Juist voor de zwaarste typen zaken, drugs en geweld, zijn de straffen in 2012 gemiddeld genomen aanzienlijk lichter dan in 1995. Daar staat tegenover dat de gemiddelde straffen voor de vermogens- en vandalismezaken in 2012 (een klein beetje) zwaarder zijn dan aan het begin van de onderzochte periode.

5. Decompositie

De figuren 4 en 5 hebben laten zien dat het aantal opgelegde strafpunten in de loop van de tijd behoorlijke fluctuaties kent, zowel in totaal als gemiddeld per schuldigverklaring. Die fluctuaties kunnen het gevolg zijn van uiteenlopende ontwikkelingen in

- a. het aantal met schuldigverklaring afgehandelde zaken;
- b. de samenstelling van de afgehandelde zaken naar typen delict;
- c. de combinatie van de soorten straf per type delict; en
- d. de zwaarte van de afzonderlijke strafsoorten per type delict.

Bij de eerste twee factoren gaat het om aantallen zaken. Dit zijn de *volume-effecten*, waarop de rechter geen, althans geen directe, invloed heeft.²² Dat heeft hij via zijn straftoemetering-beleid wel op de andere twee factoren. Die laatste twee factoren vormen de *punitiviteitseffecten*.

Dat brengt mij bij de hoofdvraag van dit artikel: Is de rechter de afgelopen jaren inderdaad zwaarder gaan straffen? Daarvoor moet worden nagegaan in hoeverre de ontwikkeling van het totale aantal door de rechter opgelegde strafpunten wordt bepaald door de volume-effecten enerzijds en de punitiviteitseffecten anderzijds. Om de rol van de verschillende factoren uiteen te rafelen heb ik een rekenschema gemaakt waarmee een decompositie kan worden gemaakt van de ontwikkeling van het aantal strafpunten in de loop van de tijd. De resultaten van de decompositie zijn samengevat in tabel 1.²³

Voor de overzichtelijkheid van de presentatie heb ik vier deelperioden onderscheiden. Bij de indeling heb ik me laten leiden door het algemene patroon uit figuur 5, dat aangaf dat het aantal opgelegde strafpunten tussen 1995 en 2000 min of meer constant is gebleven, in de periode 2000-2004 een opmerkelijke piek liet zien, daarna sterk is teruggelopen en vanaf 2008 weer een stijgende lijn laat zien.²⁴

De opbouw van de tabel is als volgt. Eerst is, per deelperiode, nagegaan welk deel van de verandering in het totale aantal strafpunten kan worden toegerekend aan de groei van het totale aantal afgehandelde zaken (factor a). Daartoe is de samenstelling van de afgehandelde zaken vooralsnog constant gehouden, evenals de wijze van straftoemetering. De tabel laat zien dat de toename van het totale aantal zaken tot 2004 een flinke opwaartse druk heeft uitgeoefend op het aantal opgelegde strafpunten, daarna is een zeer sterke daling ingetreden.

De rest van de verandering in het totale aantal strafpunten komt voor rekening van een verandering in het gemiddelde aantal opgelegde strafpunten per afgehandelde zaak. Die verandering is vervolgens nader uitgesplitst. Per deelperiode is nagegaan welk deel van de verandering in het gemiddelde aantal strafpunten per zaak kan worden toegerekend aan een verandering in de samenstelling van de afgehandelde zaken (factor b), een verandering in het gebruik van de verschillende strafsoorten (factor c) en een verandering in de zwaarte van de verschillende soorten straf (d).

²² De rechter kan zijn werklust wel indirect beïnvloeden. Als er zwaardere straffen worden opgelegd, leidt dat op termijn mogelijk tot minder criminaliteit en als afgeleide daarvan tot minder ophelderingen, minder dagvaardingen en minder schuldigverklaringen. Dit feedback effect blijft hier buiten beschouwing.

²³ Bij het opstellen van het rekenschema heb ik voortgeborduurd op eerder onderzoek. Zie de referenties in voetnoot 6. Voor de technische details verwijs ik naar appendix 1. In appendix 2 zijn tabellen te vinden met meer gedetailleerde resultaten. Die geven tegelijkertijd (i) een decompositie voor de afzonderlijke typen delict en (ii) een uitsplitsing van de bijdragen van de afzonderlijke strafsoorten.

²⁴ In lijn met deze indeling is de decompositie in tabel 1 steeds per deelperiode uitgevoerd. Voor een totaalbeeld over de gehele onderzochte periode kunnen de resultaten van de deelperioden bij elkaar worden opgeteld. Om de gemiddelde straftoemetering in 1995 en 2012 te vergelijken kan, in plaats van een aaneenschakeling van de vier deelperioden zoals hier, ook een decompositie voor de periode 1995-2012 als geheel worden toegepast. Beide berekeningswijzen blijken tot een vergelijkbare uitkomst te leiden.

Tabel 1. Decompositie van de ontwikkeling van het totale aantal strafpunten 1995-2012

	1995	2000	2004	2008	2012
Totaal aantal schuldigverklaringen	97.208	105.393	126.174	116.302	86.041
Totaal aantal strafpunten	5.837.561	5.778.049	7.724.301	5.658.696	5.030.769
Verandering in totaal aantal strafpunten, waarvan voor rekening van					
verandering in totaal aantal zaken (a)	491.528	1.139.294	-604.358	-1.472.355	
verandering gemiddeld aantal strafpunten per zaak	-551.039	806.957	-1.461.246	844.427	
Gemiddeld aantal strafpunten per zaak	60,1	54,8	61,2	48,7	58,5
Verandering in gemiddeld aantal strafpunten, waarvan voor rekening van					
verandering in typen delict (b)	-1,2	-1,5	-3,9	2,4	
verandering in gebruik strafsoorten (c)	1,8	5,4	-4,0	2,4	
verandering in zwaarte van straffen (d)	-5,9	2,4	-4,7	5,0	

De veranderingen in de samenstelling van de afgehandelde zaken (factor b) blijken in de eerste drie deelperioden een negatief effect gehad te hebben, alleen in de vierde deelperiode is het effect positief. Dat is opmerkelijk, omdat het groeiende aandeel van de gewelds- en drugszaken tussen 1995 en 2012 en het krimpende aandeel van de vermogenszaken anders hadden doen verwachten. De verklaring is te vinden in het feit dat de genoemde hoofdcategorieën, net als het totaal van de schuldigverklaringen, geen homogene groep zaken omvatten. Zo omvat de hoofdcategorie geweldszaken enerzijds buitengewoon ernstige seksuele misdrijven en de misdrijven tegen het leven, maar ook gevallen van mishandeling, bedreiging en stalking. En die laatste zijn, afgaande op het gemiddelde aantal opgelegde strafpunten, in het algemeen minder ernstig dan de gevallen van gekwalificeerde diefstal en de valsheidsmisdrijven binnen de hoofdcategorie vermogenszaken. Nu is in de onderzochte periode 1995-2012 weliswaar het aandeel van de hoofdcategorie geweldszaken toegenomen, maar dit komt vooral door een sterke groei van de minder ernstige zaken: mishandeling, bedreiging en stalking. Aan de andere kant is binnen de vermogenszaken juist het aandeel van de relatief ernstige gevallen van gekwalificeerde diefstal en valsheidsmisdrijven afgenomen. Per saldo kan door een dergelijke combinatie van verschuivingen het totaal van de afgehandelde zaken wel degelijk lichter worden.

Intrigerende vervolgvraag is natuurlijk of de subcategorieën die ik voor mijn analyse heb gebruikt wél voldoende homogeen zijn. Immers, ook daar zou zich een soortgelijk probleem kunnen voordoen. Een afdoend antwoord heb ik niet. Ik kan alleen opmerken (i) dat ik geen andere data heb en (ii) dat zaken op het niveau van subcategorieën waarschijnlijk meer homogeniteit kennen dan op het niveau van hoofdcategorieën, laat staan op het niveau van het totaal van de afgehandelde zaken.

Dat brengt mij bij de punitiviteitseffecten (factoren c en d). In de eerste deelperiode 1995-2000 is de rechter volgens tabel 1 minder zwaar gaan straffen. Weliswaar is de straftoemeting wat zwaarder geworden, doordat er vaker taakstraffen zijn opgelegd die slechts voor een deel in de plaats zijn gekomen van vrijheidsstraffen. Maar daar staat tegenover dat de opgelegde taak- en vrijheidsstraffen als zodanig lichter zijn geworden. Per saldo is de gemiddelde straf door toedoen van de rechter met 4,1 strafpunten gedaald.

De tweede deelperiode 2000-2004 laat een geheel ander beeld zien. Hier is de rechter onmiskenbaar zwaarder gaan straffen. Er is bij schuldigverklaring meer gebruik gemaakt van zowel taak- als vrijheidsstraffen, en de opgelegde vrijheidsstraffen zijn zwaarder geworden.

Overall is de gemiddelde straf door toedoen van de rechter met 7,8 strafpunten gestegen.

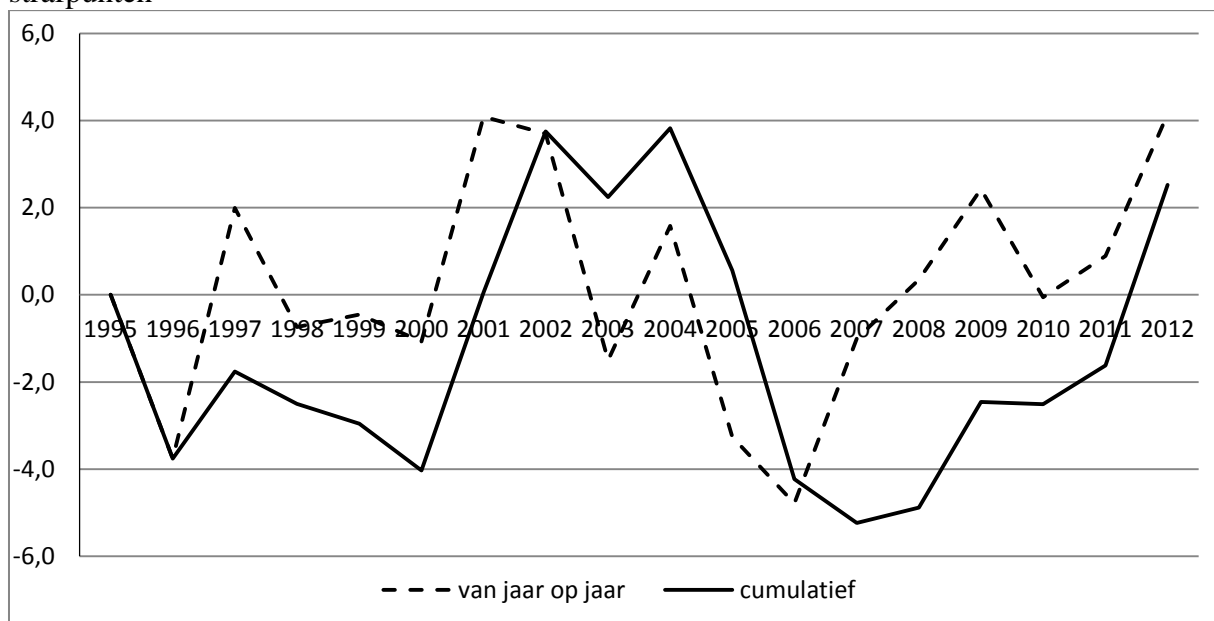
In de derde deelperiode 2004-2008 is de straftoemeting weer lichter geworden. Er is weliswaar meer gebruik gemaakt van taakstraffen, maar het effect daarvan wordt volledig teniet gedaan doordat er minder vrijheidsstraffen en ook minder geldboetes zijn opgelegd. Verder zijn de opgelegde straffen over de hele linie wat lichter geworden. In totaal is de gemiddelde straf door toedoen van de rechter met 8,7 strafpunten teruggelopen.

De vierde deelperiode 2008-2012 laat vervolgens opnieuw een verzwaring van de straftoemeting zien. Door de rechter is weliswaar wederom minder gebruik gemaakt van geldboetes, maar dat wordt ruimschoots gecompenseerd doordat meer vrijheidsstraffen zijn opgelegd. Ook de opgelegde straffen zijn zwaarder geworden, in het bijzonder de vrijheidsstraffen. Samen genomen is de gemiddelde straf toegenomen met 7,4 strafpunten.

Al met al blijkt door toedoen van de rechter de gemiddelde straf anno 2012 als gevolg van alle fluctuaties in de straftoemeting uiteindelijk 2,5 strafpunten zwaarder te zijn dan in 1995. Bij die strafverzwaring moet echter meteen worden aangetekend dat ze volledig voor rekening komt van het laatste jaar uit de onderzochte periode. Immers, in 2011 is de gemiddelde straf als gevolg van de fluctuaties in de straftoemeting door de rechter nog 1,6 strafpunten lichter dan in 1995. De onderzochte periode wordt gekenmerkt door een afwisseling van wat meer en minder punitieve jaren, zonder dat er in de straftoemeting door de rechter (vooralnog) een duidelijke trend in de richting van zwaardere straffen valt waar te nemen.

Dat wordt nog eens onderstreept door figuur 7, waarin de bijdrage van de punitiviteitseffecten aan de ontwikkeling van het gemiddelde aantal strafpunten op jaarbasis is weergegeven. Die bijdrage fluctueert van jaar op jaar rondom de horizontale as (de 0-waarde). Dat er geen structurele component in die fluctuaties van jaar op jaar zit, blijkt als we naar de cumulatieve ontwikkeling kijken. Daarin ontstaat weliswaar een patroon waarin vier onderscheiden deelperiodes (b)lijken te ontstaan, maar ook die alterneren rondom de horizontale as zonder dat er aanwijzingen zijn voor een structurele verzwaring in de straftoemeting.

Figuur 7. Bijdrage van de punitiviteitseffecten aan de ontwikkeling van het gemiddelde aantal strafpunten

Kortom, vooralsnog lijkt er onvoldoende basis om met enige zekerheid te kunnen concluderen dat de rechter in de afgelopen jaren punitiever is geworden. Wie toch harde conclusies wil trekken, kan het pleit in zijn voordeel beslechten door het juiste referentiepunt te kiezen. Neemt men bijvoorbeeld 2008 als referentiepunt, dan kan op basis van tabel 1 worden geconcludeerd dat de straftoemeting door de rechter de afgelopen jaren verantwoordelijk is geweest voor een gemiddelde strafverzwaring met 7,4 strafpunten. Daarentegen is de gemiddelde straf anno 2012 op grond van de straftoemeting door de rechter nog altijd 1,3 strafpunten lichter dan in 2004.

Blijft de vraag waarop de stelling van de justitiële autoriteiten is gebaseerd dat rechters in Nederland de afgelopen jaren zwaarder zijn gaan straffen. Ik vermoed dat zij zich daarbij hebben laten leiden door de ontwikkelingen bij de beperkte groep van zeer zware geweldsdelicten (moord, doodslag e.d.), die nu eenmaal veel media-aandacht krijgen. Als ik inzoom op de subcategorie misdrijven tegen het leven kom ik tot de decompositie in tabel 2.²⁵ En inderdaad, voor deze subcategorie van zaken is de punitiviteit van de rechter onmiskenbaar toegenomen. Na een betrekkelijke stabiliteit in het begin van de onderzochte periode is de gemiddelde strafzwaarte per schuldigverklaring sinds 2004 met zo'n 272 strafpunten opgelopen, wat neerkomt op (afgerond) ¾ jaar extra vrijheidsstraf. De gemiddelde straf is daarmee bijna 50% zwaarder geworden.

Tabel 2. Misdrijven tegen het leven: ontwikkeling van het aantal strafpunten 1995-2012

	1995	2000	2004	2008	2012
Totaal aantal schuldigverklaringen	971	1.198	1.438	1.000	678
Totaal aantal strafpunten	528.328	658.194	783.269	579.873	553.475
Verandering in totaal aantal strafpunten, waarvan voor rekening van	129.865	125.076	-203.397	-26.397	
verandering aantal zaken (a)	123.512	131.858	-238.576	-186.719	
verandering gemiddeld aantal strafpunten per zaak	6.353	-6.783	35.179	160.322	
Gemiddeld aantal strafpunten per zaak	544,1	549,4	544,7	579,9	816,3
Verandering in gemiddeld aantal strafpunten, waarvan voor rekening van	5,3	-4,7	35,2	236,5	
verandering in gebruik strafsoorten (c)	-10,2	51,6	-22,4	60,5	
verandering in zwaarte van straffen (d)	15,5	-56,3	57,5	176,0	

Daartegenover staan echter diverse andere typen zaken zoals eenvoudige diefstal, gekwalificeerde diefstal, mishandeling, bedreiging en stalking, per zaak een stuk lichter, maar in aantal veel belangrijker, waar de rechter in de loop van de onderzochte periode niet of nauwelijks zwaarder is gaan straffen. Tabel 3 geeft als voorbeeld de eenvoudige diefstal. De gemiddelde strafzwaarte blijkt hier sinds 1995 met 0,6 strafpunten teruggelopen te zijn.

²⁵ In deze tabel ontbreekt de factor b, omdat de decompositie betrekking heeft op slechts om één type delict.

Tabel 3. Eenvoudige diefstal: ontwikkeling van het aantal strafpunten 1995-2012

	1995	2000	2004	2008	2012
Totaal aantal schuldigverklaringen	10.123	12.912	13.315	9.975	10.471
Totaal aantal strafpunten	177.672	232.763	312.841	194.099	177.872
Verandering in totaal aantal strafpunten, waarvan voor rekening van	55.091	80.078	-118.742	-16.227	
verandering aantal zaken (a)	48.951	7.265	-78.475	9.651	
verandering gemiddeld aantal strafpunten per zaak	6.141	72.813	-40.267	-25.878	
Gemiddeld aantal strafpunten per zaak	17,6	18,0	23,5	19,5	17,0
Verandering in gemiddeld aantal strafpunten, waarvan voor rekening van	0,5	5,5	-4,0	-2,5	
verandering in gebruik strafsoorten (c)	6,0	2,6	-2,7	0,8	
verandering in zwaarte van straffen (d)	-5,5	2,8	-1,3	-3,3	

6. Gevoeligheidsanalyse

Nu de decompositie heeft geleid tot interessante inzichten in de ontwikkeling van de straftoemeting door de rechter is het van belang om na te gaan hoe robuust de resultaten zijn. Naar aanleiding van opmerkingen in de literatuur moeten in ieder geval twee punten naar voren worden gehaald. Dat betreft de invloed van de drugszaken en de rol van de omrekenleutel.

Invloed van drugszaken

In het totaal van de strafzaken vormen de drugsdelicten om tal van redenen een bijzondere categorie. Zoals al eerder is gesignaleerd (zie figuur 6), kennen drugszaken in verhouding (zeer) zware straffen. Maar die straffen vertonen in de loop van de onderzochte periode wel een duidelijk dalende trend. Het aantal drugszaken heeft eveneens een eigen dynamiek; denk bijvoorbeeld aan de problematiek van de bolletjesslikkers in het begin van de jaren nul. Het zou dus kunnen dat de ontwikkeling van de straftoemeting in Nederland in meer of mindere mate wordt vertekend door de drugszaken.

Om dat na te gaan, heb ik de decompositie van tabel 1 herhaald, maar dan zonder de drugszaken. Tabel 4 geeft het resultaat. Vergelijking met tabel 1 leert dat de absolute betekenis van de drugszaken aanzienlijk is. Drugszaken waren in 1995 verantwoordelijk voor circa 1 miljoen strafpunten, in 2004 voor circa 1,5 miljoen en in 2012 voor circa $\frac{3}{4}$ miljoen: soms iets meer, soms iets minder dan $\frac{1}{6}$ van het totale aantal. In de eigenlijke decompositie staan echter veranderingen over de tijd centraal. En daarin blijkt door het buiten beschouwing laten van de drugszaken niet zoveel te veranderen. Wederom vind ik dat de straftoemeting door de rechter in de eerste deelperiode wat lichter is geworden (-1,9 strafpunten), in de tweede deelperiode duidelijk zwaarder (+6,2), in de derde deelperiode lichter (-7,4) en in de vierde deelperiode weer zwaarder (+8,8). Van een sterke vertekening door de drugszaken blijkt geen sprake te zijn.²⁶

²⁶ Een soortgelijke conclusie volgt als ik ook de verkeers-, (vuur)wapen- en WED-zaken buiten beschouwing laat en de decompositie beperk tot de delicten uit het Wetboek van Strafrecht.

Tabel 4. Decompositie: exclusief drugszaken

	1995	2000	2004	2008	2012
Totaal aantal schuldigverklaringen	92.602	99.058	117.204	108.441	79.876
Totaal aantal strafpunten	4.911.566	4.772.477	6.199.732	4.585.267	4.292.046
Verandering in totaal aantal strafpunten, waarvan voor rekening van	-139.090	1.427.256	-1.614.465	-293.221	
verandering totaal aantal zaken (a)	342.423	874.249	-463.536	-1.207.829	
verandering gemiddeld aantal strafpunten per zaak	-481.513	553.006	-1.150.929	914.608	
Gemiddeld aantal strafpunten per zaak	53,0	48,2	52,9	42,3	53,7
Verandering in gemiddeld aantal strafpunten, waarvan voor rekening van	-4,9	4,7	-10,6	11,5	
verandering in typen delict (b)	-3,0	-1,5	-3,2	2,7	
verandering in gebruik strafsoorten (c)	3,3	4,0	-3,6	2,6	
verandering in zwaarte van straffen (d)	-5,2	2,2	-3,8	6,2	

De rol van de omreken sleutel

In de analyse tot nu toe heb ik gebruik gemaakt van de op art. 22d en 24c van het Wetboek van Strafrecht gebaseerde omreken sleutel: 1 dag vrijheidsstraf = 2 uren taakstraf = €25 boete = 1 strafpunt. Die omreken sleutel past goed in een justitieel sanctiebeleid dat wil voorkomen dat veroordeelden hun taakstraffen en geldboetes niet nakomen. De uitvoeringskosten van vervangende hechtenis zijn immers in verhouding (zeer) hoog. Voor het beoordelen van de straftoemeting door de rechter zijn andere perspectieven echter zeker zo relevant.

Vanuit het perspectief van vergelding is van belang hoe de Nederlandse burgers aankijken tegen de onderlinge zwaarte van de verschillende strafsoorten. Vergelijkend onderzoek naar de strafopvattingen van burgers en rechters suggereert dat de officiële omreken sleutel geen weerklank vindt onder de Nederlandse bevolking. Burgers vinden 1 dag vrijheidsstraf zeker niet gelijkwaardig aan 2 uur taakstraf, eerder aan 8 tot 16 uur. Maar een bruikbaar alternatief voor de officiële omreken sleutel heeft het onderzoek voorsnog niet opgeleverd. Probleem is dat de opvattingen sterk blijken te variëren, tussen personen en tussen typen delict, terwijl er verder aanwijzingen zijn dat de omrekening door burgers niet-lineair verloopt.²⁷

Een ander perspectief is dat van de afschrikking. Daarbij is van belang hoe de (potentiële) daders de relatieve zwaarte van de strafsoorten percipiëren. Puur materieel bezien loopt een veroordeelde met een dag detentie een dag arbeidsloon mis. Dat is ook het geval bij een taakstraf van 8 uur. De corresponderende geldwaarde hangt af van de arbeidsmarktpositie van de betrokkene, maar kan uitgaande van het minimumloon op minimaal €75 worden gewaardeerd. Daarnaast brengen straffen immateriële lasten met zich mee. Denk aan het ongemak van de onvrijheid, dat bij een verblijf in de gevangenis veelal groter zal zijn dan bij het werken ten algemene nutte. Al met is het niet ondenkbaar dat de omreken sleutel voor een delinquent vandaag de dag in de buurt ligt van 1 dag vrijheidsstraf = 16 uur taakstraf = €150.

Die omreken sleutel ligt ten grondslag aan de decompositie in tabel 5.²⁸ Vanzelfsprekend liggen de totale aantallen strafpunten op een lager niveau dan in tabel 1. Immers, volgens de alternatieve omreken sleutel zijn taakstraffen en geldboetes duidelijk minder punitief dan eerder aangenomen. Ook in de eigenlijke decompositie gericht op de ontwikkeling over de

²⁷ Ruiter & Tolsma (2010), Ruiter e.a. (2011).

²⁸ Zoals eerder aangegeven zijn alle boetebedragen gecorrigeerd voor de geldontwaarding sinds 1995. Volgens dezelfde logica is ten behoeve van tabel 5 ook het sleutelbedrag van €150 omgerekend in prijzen van 1995.

tijd verandert er het een en ander. De sterke groei van het aantal taakstraffen in de periode 1995-2012 legt aanzienlijk minder gewicht in de schaal, nu 1 uur taakstraf slechts als 1/16 in plaats van 1/2 strafpunt wordt gerekend. Daar staat tegenover dat de geleidelijke daling van de gemiddelde zwaarte van de taakstraffen in de periode 1995-2012 om dezelfde reden eveneens minder gewicht in de schaal legt. Tabel 5 laat zien dat de ontwikkeling van de straftoemeting door de rechter, gemeten in strafpunten, aanzienlijk gedempt is ten opzichte van de bevindingen in tabel 1. Maar uiteindelijk zijn de veranderingen in verhouding niet minder belangrijk, omdat ook het totale aantal strafpunten zelf op een lager niveau ligt. Ook nu blijkt de straftoemeting door de rechter in de eerste deelperiode lichter geworden te zijn (-5,3 strafpunten), in de tweede deelperiode zwaarder (+7,4), in de derde deelperiode lichter (-6,5) en in de vierde deelperiode weer zwaarder (+6,8). Die hoofdlijn in de resultaten blijkt dus robuust te zijn.²⁹

Tabel 5. Decompositie: alternatieve omreken sleutel 1 dag = 16 uur = €150 = 1 strafpunt

	1995	2000	2004	2008	2012
Totaal aantal schuldigverklaringen	97.208	105.393	126.174	116.302	86.041
Totaal aantal strafpunten	4.281.582	4.077.831	5.703.924	4.021.729	3.790.588
Verandering in totaal aantal strafpunten, waarvan voor rekening van	-203.751	1.626.093	-1.682.195	-231.141	
verandering totaal aantal zaken (a)	360.513	804.052	-446.282	-1.046.427	
verandering gemiddeld aantal strafpunten per zaak	-564.264	822.041	-1.235.913	815.286	
Gemiddeld aantal strafpunten per zaak	44,0	38,7	45,2	34,6	44,1
Verandering in gemiddeld aantal strafpunten, waarvan voor rekening van	-5,4	6,5	-10,6	9,5	
verandering in typen delict (b)	-0,1	-0,9	-4,1	2,7	
verandering in gebruik strafsoorten (c)	-1,9	4,0	-4,9	3,1	
verandering in zwaarte van straffen (d)	-3,3	3,4	-1,6	3,7	

7. Conclusie

De rechter heeft de beschikking over een heel scala aan sanctiemogelijkheden: onvoorwaardelijke en voorwaardelijke hoofdstraffen, bijkomende straffen en maatregelen, die hij ook nog eens in combinatie kan opleggen. In de praktijk zet de rechter dit hele scala aan sanctiemogelijkheden ook in, en in toenemende mate lijkt het, om de daders van misdrijven zoveel mogelijk op maat te straffen. Bij die maatvoering houdt hij rekening met de specifieke kenmerken van het delict, de kenmerken van de dader en het verwachte recidiverisico.³⁰

Door de veelheid aan sanctiemogelijkheden echter, en het toenemende gebruik van die mogelijkheden bij het straffen op maat, wordt het voor de buitenwacht steeds lastiger om het straftoemingsbeleid van de rechter op waarde te schatten. Hoe zwaar is nou de gemiddelde straf? En wordt de gemiddelde straf in de loop van de tijd nou lichter of zwaarder? Daar komt nog eens bij dat de ontwikkeling van de gemiddelde straf niet onbelangrijk vertekend kan worden door verschuivingen binnen het pakket aan zaken dat de rechter voor afdoening voorgelegd krijgt.

Met dit artikel heb ik geprobeerd om het debat over de straftoemeting door de rechter enkele stappen verder te brengen. Ten eerste is duidelijk geworden dat het CBS in staat is om

²⁹ Evenals de conclusie dat de straftoemeting in 2011 per saldo iets lichter en in 2012 iets zwaarder is dan in 1995.

³⁰ Vgl. Wermink, de Keijser & Schuyt (2012).

niet alleen voor vrijheidsstraffen, maar ook voor taakstraffen en geldboetes gedetailleerde cijfers te leveren over de aantallen en de zwaarte van de door de rechter opgelegde hoofdstraffen, uitgesplitst naar type delict. Op basis daarvan kunnen we ons een beter beeld vormen van de ontwikkeling van de straftoemeting dan tot nu toe mogelijk was.

In de tweede plaats is een rekenschema ontwikkeld waarmee volume- en punitiviteits-effecten kunnen worden uitgesplitst en overzichtelijk gepresenteerd. Met de decompositie kunnen de ontwikkelingen in de gemiddelde straftoemeting in Nederland in beeld worden gebracht, uitgaande van het totaal van de door de rechter met schuldigverklaring afgehandelde zaken. Maar het rekenschema maakt het ook mogelijk de bijdragen van de afzonderlijke typen delict zichtbaar te maken, evenals de uiteenlopende ontwikkelingen in het gebruik van de verschillende hoofdstraffen.

In de derde plaats heeft toepassing van het rekenschema op Nederlandse cijfers voor de periode 1995-2012 interessante conclusies opgeleverd. Op het niveau van de afzonderlijke typen delict blijken er aanzienlijke verschillen te zijn. Voor de beperkte groep van zeer zware geweldsdelicten is de rechter in de loop van de jaren duidelijk zwaarder gaan straffen. Maar daar staan diverse vormen van veelvoorkomende criminaliteit tegenover, waarbij niet of nauwelijks van strafverzwaring sprake is geweest.

Kijken we naar de gemiddelde punitiviteit, dan blijken in de onderzochte periode jaren van strafverlichting en strafverzwaring elkaar met een zekere regelmaat af te wisselen. Daardoor is er voorsnog onvoldoende basis om met enige zekerheid te kunnen stellen dat de rechter in de loop van die jaren gemiddeld genomen punitiever is geworden. Wanneer een andere positie wordt ingenomen, hangt die volledig op het gekozen referentiepunt. Er is een strafverzwaring door toedoen van de rechter te constateren als 2012 wordt vergeleken met 2008, of met 1995. Daarentegen kan worden geconcludeerd tot lichtere straffen vanwege het straftoemetingsbeleid van de rechter als 2012 wordt vergeleken met 2004. De tijd zal leren of de strafverzwaring die de rechter rond 2008 ingezet lijkt te hebben, van tijdelijke aard is, als terugkerend onderdeel van de regelmatige golfbeweging die sinds 1995 waargenomen kan worden, of een meer structureel karakter zal krijgen.

Daarmee is, voor alle duidelijkheid, het laatste woord nog niet gezegd. Om serieus te kunnen beoordelen of er in Nederland te licht dan wel te zwaar gestraft wordt, is het niet genoeg om alleen te kijken naar de door de rechter afgehandelde zaken. Daarvoor moeten ook de sancties worden meegenomen die door politie en OM bij wijze van transactie/strafbeschikking worden opgelegd. Verder moeten de zaken waarin uiteindelijk door politie, OM of rechter een sanctie wordt opgelegd, nog worden afgezet tegen het veel grotere aantal misdrijven waarbij de justitiële keten er niet in slaagt de dader op te sporen, te vervolgen en te veroordelen. Dat zijn kwesties om in een vervolgonderzoek aan de orde te stellen.

Literatuur

- Aebi, M.F. & N. Delgrande, *SPACE I. Council of Europe Annual Penal Statistics, Survey 2011*, University of Lausanne, 2013.
- Berghuis, A.C. & M. Mak, De straftoemeting in Nederland van 1995 tot en met 2001, in: *Goed Beschouwd, bijlage bij Jaarverslag 2001 van het Openbaar Ministerie*, 2002, pp. 35-47.
- C&R2012: S.N. Kalidien & N.E. de Heer-de Lange (red.), *Criminaliteit en rechtshandhaving 2012. Ontwikkelingen en samenhangen*, Den Haag: Boom Lemma, 2013.
- Elffers, H. & J.W. de Keijser, Het ongeloof in de kloof. Wat moeten we denken van de uiteenlopende resultaten van onderzoek naar de punitiviteitskloof?, *Delikt & Delinkwent*, jg. 39, 2009, nr. 8, pp. 842-850.
- Kuhry, B. (ed.), *Public sector performance*, Den Haag: SCP, 2004.
- Ruiter, S. & J. Tolsma, Taakstraffen langs de lat: strafopvattingen van Nederlanders, *Rechtstreeks*, 2010, nr. 3, pp. 7-34.
- Ruiter, S., e.a., *De burger als rechter. een onderzoek naar geprefereerde sancties voor misdrijven in Nederland*, Den Haag: Boom Lemma, 2011.
- Tulder, F. van, Is de rechter zwaarder gaan straffen?, *TREMA Straftoemetingsbulletin*, 2005, nr. 1, pp. 1-5.
- Tulder, F. van, De straffende rechter, 2000-2009, *NJB*, jg. 86, 2011, nr. 24, pp. 1544-1550.
- Tulder, F. van, Criminaliteit, rechtshandhaving en straftoemeting, 2000-2011, *TREMA Straftoemetingsbulletin*, 2013, nr. 1, 11-14.
- Velthoven, B.C.J. van, De punitiviteit is juist gedaald tussen 2000 en 2009, *NJB*, jg. 86, 2011, nr. 27, pp. 1780-1781.
- Vollaard, B. & D. Moolenaar, Beperkte invloed rechter op gebruik celstraf, *NJB*, jg. 84, 2009, nr. 19, pp. 1208-1215.
- Wermink, H., J. de Keijser & P. Schuyt, Verschillen in straftoemeting in soortgelijke zaken. Een kwantitatief onderzoek naar de rol van specifieke kenmerken van de dader, *NJB*, jg. 87, 2012, nr. 11, pp. 726-733.

Appendix 1. Decompositie van volume- en punitiviteitseffecten, de methode

De decompositie kan worden beschreven met enkele rekenkundige formules. Ik gebruik daarbij de volgende symbolen:

S	het aantal strafpunten,
Z	het aantal schuldigverklaringen,
Q	het aantal opgelegde straffen
t	index voor het jaar in kwestie,
i	index voor het type delict,
j	index voor de soort straf,
$s = S/Z$	het gemiddeld aantal strafpunten per schuldigverklaring,
$z^i = Z^i/Z$	het aandeel van delict type i in het totale aantal schuldigverklaringen,
$q^{ij} = Q^{ij}/Z^i$	de frequentie waarmee bij delict type i in geval van schuldigverklaring een straf van type j wordt opgelegd en
$f^{ij} = S^{ij}/Q^{ij}$	de zwaarte van de straf van soort j opgelegd bij delicten van type i .

Het totale aantal strafpunten S_t in jaar t is de optelsom van de aantallen strafpunten die door de rechter via de verschillende strafsoorten j voor alle afzonderlijke typen delict i zijn opgelegd. Dus

$$S_t = \sum_i \sum_j S_t^{ij}. \quad (1)$$

Dat aantal kan nader worden uitgeschreven als:

$$S_t = \sum_i \sum_j f_t^{ij} \cdot q_t^{ij} \cdot z_t^i \cdot Z_t. \quad (2)$$

Voor het gemiddelde aantal strafpunten per schuldigverklaring volgt dan:

$$s_t = S_t/Z_t = \sum_i \sum_j f_t^{ij} \cdot q_t^{ij} \cdot z_t^i. \quad (3)$$

Met deze formules kunnen de ontwikkelingen over de tijd eenvoudig worden toegerekend aan de achterliggende factoren. De verandering tussen jaar 0 en jaar t , aangeduid met Δ , in het totale aantal opgelegde strafpunten kan worden uitgeschreven als:

$$\Delta S_t = S_t - S_0 = s_0 \cdot (Z_t - Z_0) + (s_t - s_0) \cdot Z_t, \quad (4)$$

terwijl voor de verandering in het gemiddelde aantal strafpunten per schuldigverklaring geldt:

$$\Delta s_t = s_t - s_0 = \sum_i \sum_j f_0^{ij} \cdot q_0^{ij} \cdot (z_t^i - z_0^i) + f_0^{ij} \cdot (q_t^{ij} - q_0^{ij}) \cdot z_t^i + (f_t^{ij} - f_0^{ij}) \cdot q_t^{ij} \cdot z_t^i. \quad (5)$$

In deze decompositie wordt in (4) de invloed van de verandering in het totale aantal afgehandelde zaken gescheiden van de verandering in het gemiddelde aantal strafpunten per zaak. Vervolgens wordt in (5) de ontwikkeling van dat gemiddelde aantal strafpunten nader uiteengelegd in het effect vanwege de verandering in de samenstelling van de afgehandelde zaken, de verandering in het gebruik van de beschikbare strafsoorten en de verandering in de eigenlijke zwaarte van de opgelegde straffen.

Appendix 2. Gedetailleerde resultaten van de decompositie voor de periode 1995-2012

De resultaten van de decompositie van de volume- en punitiviteitseffecten voor de vier deelperioden 1995-2000, 2000-2004, 2004-2008 en 2008-2012 zijn weergegeven in de tabellen 1A t/m 4B. Die tabellen geven gedetailleerde informatie over (i) de decompositie voor de afzonderlijke typen delict en (ii) de rol van de verschillende strafsoorten. Voor iedere deelperiode zijn er twee tabellen, waarvan de eerste de decompositie geeft van het aantal strafpunten en de tweede betrekking heeft op het gemiddelde aantal strafpunten per schuldigverklaring, uitgaande van de vergelijkingen (4) en (5).

Ter toelichting geef ik een korte leeswijzer bij de tabellen, Ik begin bij de eerste tabel van elk tweetal, die betrekking heeft op (de wijzigingen in) het aantal strafpunten.

- In kolom a is het effect te vinden van de verandering in het totale aantal schuldigverklaringen tussen het begin en het eind van de deelperiode, bij overigens gelijkblijvende aandelen van de verschillende typen delict en bij overigens ongewijzigde straftoemeting.

Tabel 1A laat, bijvoorbeeld, zien dat tussen 1995 en 2000 het totale aantal schuldigverklaringen is toegenomen van 97.208 naar 105.393, een stijging met 8,4%. In kolom a is te zien hoeveel het aantal strafpunten, per type delict en in totaal, zou zijn toegenomen bij een stijging van het aantal schuldigverklaringen met 8,4% bij overigens ongewijzigde straftoemeting.

- Maar het aantal schuldigverklaringen per type delict is niet steeds gelijkmatig veranderd. Kolom b geeft het effect, als voor een delict type i het aantal door de rechter afgehandelde zaken in de deelperiode in verhouding sneller (langzamer) is gegroeid dan het totale aantal schuldigverklaringen, bij overigens ongewijzigde straftoemeting. Het relatieve aandeel van delict type i is dan gestegen (gedaald).

Volgens tabel 1A, bijvoorbeeld, is tussen 1995 en 2000 het aantal schuldigverklaringen voor zaken van het type ‘diefstal en inbraak met geweld’ toegenomen van 3.459 naar 3.599, een groei met 4,0%. Dat is 4,4% minder dan de groei van het totale aantal schuldigverklaringen. Het aandeel van ‘diefstal en inbraak met geweld’ is dus afgenomen. Vandaar het negatieve getal boven in kolom b.

Als het totale pakket aan afgehandelde misdrijfzaken, door alle verschuivingen tussen typen delict, gemiddeld lichter of zwaarder is geworden, komt dat tot uitdrukking in het kolomtotaal in de laatste regel. Tussen 1995 en 2000, bijvoorbeeld, is volgens tabel 1A het totale pakket aan afgehandelde zaken per saldo iets lichter geworden.

- De kolommen c1 t/m c4 geven het effect van wijzigingen in de mate waarin de verschillende soorten straf zijn toegepast, bij overigens gelijkblijvende strafzwaarte. Het gaat respectievelijk om vrijheidsstraf (c1), jeugddetentie (c2), taakstraf (c3) en geldboete (c4).

Tabel 1A laat, bijvoorbeeld, zien dat tussen 1995 en 2000 rechters voor zaken van het type ‘diefstal en inbraak met geweld’ minder vaak gebruik hebben gemaakt van vrijheidsstraf en juist vaker een taakstraf hebben opgelegd. Per saldo blijkt die verschuiving tot een strafverlichting te hebben geleid. Alle typen delict samen echter, is er, volgens de laatste regel, enige strafverzwaring opgetreden.

- De kolommen d1 t/m d4 geven ten slotte het effect van wijzigingen in de zwaarte van de opgelegde straffen: vrijheidsstraf (d1), jeugddetentie (d2), taakstraf (d3) en geldboete (d4).

Neem als voorbeeld weer tabel 1A. Tussen 1995 en 2000 blijken de door rechters voor

‘diefstal en inbraak met geweld’ opgelegde vrijheidsstraffen lichter te zijn geworden. En ook de opgelegde taakstraffen zijn in die periode lichter geworden. Daar staat tegenover dat de opgelegde jeugddetenties en geldboetes iets zwaarder zijn geworden.

De tweede tabel van elk tweetal heeft betrekking op (de wijzigingen in) het gemiddelde aantal strafpunten per schuldigverklaring. De opbouw van deze tweede tabel is in essentie gelijk aan die van de eerste.

- De laatste regel van de tabel heeft betrekking op (de ontwikkeling van) het gemiddelde aantal strafpunten voor het totaal van de schuldigverklaringen. Volgens vergelijking (5) kan die worden uiteengelegd in drie componenten: de wijziging in de samenstelling van de afgehandelde zaken bij overigens ongewijzigde straftoemeting (kolom b), de wijziging in het gebruik van de verschillende strafsoorten bij overigens ongewijzigde strafzwaarte (kolommen c1 t/m c4) en de wijziging in de eigenlijke zwaarte van de opgelegde straffen (kolommen d1 t/m d4). Omdat de ruimte het toelaat zijn hier voor het gemak ook subtotalen opgenomen; ctot geeft het totaal van de effecten c1 t/m c4, dtot is de optelsom van d1 t/m d4.

Volgens tabel 1B is het gemiddelde aantal opgelegde strafpunten per schuldigverklaring tussen 1995 en 2000 afgenomen van 60,1 naar 54,8, een daling van de gemiddelde straf met 5,2 strafpunten. Die daling van de gemiddelde straf komt voor een deel voor rekening van een verandering in de samenstelling van de afgehandelde zaken (-1,2 strafpunten). De rest is het gevolg van wijzigingen in het straftoemetingsbeleid door de rechter. Wijzigingen in het gebruik van de verschillende strafsoorten hebben per saldo weliswaar geleid tot een zekere strafverzwaring (met 1,8 strafpunten), maar de opgelegde straffen zelf zijn niet onbelangrijk lichter geworden (een daling met 5,9 strafpunten).

- Bij de afzonderlijke typen delict i ontbreekt een factor b. De reden is dat elk afzonderlijke type delict, bij gebrek aan nog verder gedetailleerde gegevens, is opgevat als een homogene categorie.

Tabel 1B laat, bijvoorbeeld, zien dat het gemiddelde aantal opgelegde strafpunten voor een diefstal of inbraak met geweld tussen 1995 en 2000 is afgenomen van 227,2 naar 177,7, een daling van de gemiddelde door de rechter opgelegde straf met 49,5 strafpunten. Die daling van de gemiddelde straf komt voor een deel voor rekening van een verandering in het gebruik van de verschillende strafsoorten (-6,7 strafpunten), maar is vooral veroorzaakt door een verandering in de zwaarte van de opgelegde straffen (-42,8 strafpunten).

Tabel 1A Ontwikkeling van het aantal strafpunten in de periode 1995-2000

1995-2000	Schuldigverklaringen		Strafpunten		Δ strafpunten 1995-2000										
	1995	2000	1995	2000	a	b	c1	c2	c3	c4	d1	d2	d3	d4	totaal
Vermogensmisdrijven															
diefstal en inbraak met geweld	3.459	3.599	785.969	639.704	66.179	-34.368	-52.186	123	28.874	-767	-172.803	28.214	-10.521	988	-146.265
eenvoudige diefstal	10.123	12.912	177.672	232.763	14.960	33.990	52.855	456	36.443	-12.509	-61.513	-44	-13.913	4.364	55.091
gekwalficeerde diefstal	17.603	13.141	982.215	701.106	82.703	-331.675	16.310	-5.072	102.473	-8.513	-105.130	4.249	-42.746	6.290	-281.109
verduistering	902	1.262	27.003	41.384	2.274	8.504	2.289	0	8.746	-1.953	-1.980	0	-4.725	1.228	14.381
bedrog	616	739	37.903	34.083	3.191	4.377	3.812	0	1.156	-2.678	-6.935	0	-1.680	-5.063	-3.820
valsheidsmisdrijven	9.364	5.039	568.818	426.902	47.895	-310.618	19.228	513	-19.400	21.791	-2.355	-558	-20.570	122.157	-141.916
heling	2.913	2.778	108.051	111.735	9.098	-14.105	20.034	463	14.238	-6.492	-18.549	-232	-7.781	7.011	3.684
afpersing en afdreiging	357	337	91.305	65.964	7.688	-12.803	-1.554	395	1.056	-10	-20.519	1.212	-914	107	-25.342
overige vermogensmisdrijven	49	40	10.200	4.251	859	-2.732	-447	0	42	732	-656	0	-137	-3.611	-5.949
Vandalisme															
vernietiging en beschadiging	3.312	4.089	36.142	51.555	3.043	5.436	5.560	-82	14.655	-2.618	-4.590	-109	-4.925	-958	15.413
tegen de openbare orde	3.151	4.331	136.926	195.258	11.529	39.747	-3.268	-102	60.103	-17.997	-3.104	2.516	-20.276	-10.817	58.332
brandstichting/ontploffing	600	679	65.968	74.000	5.555	3.131	-7.209	-36	7.943	-318	958	1.271	-3.297	34	8.032
niet opvolgen van ambtelijk bevel	194	626	2.032	5.286	171	4.354	-1.358	0	850	-127	-379	0	-263	7	3.254
overige misdrijven tegen het openbaar gezag	987	1.704	31.349	60.071	2.640	20.133	3.723	0	7.893	-1.797	-1.769	0	-2.237	137	28.722
Gewelds- en seksuele misdrijven															
mishandeling	5.502	7.836	162.519	252.923	13.684	55.258	15.857	-1.219	54.706	-7.237	-21.299	27	-21.042	1.669	90.405
bedreiging en stalking	1.403	2.650	38.380	72.398	3.232	30.881	-30	-432	13.555	-1.219	-6.786	-13	-5.996	826	34.018
seksuele misdrijven	1.276	1.540	220.752	205.952	18.588	27.085	-54.218	-1.168	11.906	169	-12.188	1.591	-5.712	-853	-14.800
misdrijven tegen het leven	971	1.198	528.328	658.194	44.486	79.027	-15.221	127	4.069	-1.176	17.365	4.335	-2.415	-730	129.865
overige gewelds- en seksuele misdrijven	234	207	46.763	50.384	3.937	-9.333	5.618	0	-354	-266	3.315	0	-546	1.250	3.622
Overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	305	1.643	9.869	22.381	831	42.464	-7.739	0	-7.934	8.897	-2.041	0	-1.271	-20.696	12.512
Verkeersmisdrijven															
verlaten plaats ongeval	1.565	2.024	24.245	33.695	2.041	5.069	-140	0	2.376	-569	68	0	-1.061	1.665	9.450
rijden onder invloed	14.973	18.934	347.878	432.833	29.292	62.737	-2.257	0	10.792	-627	166	0	-8.243	-6.906	84.955
rijden tijdens ontzegging/onbevoegd besturen	631	1.426	21.662	46.245	1.824	25.469	-5.192	0	6.614	3.646	-3.304	0	-4.431	-43	24.582
overige verkeersmisdrijven	2.344	2.036	71.816	77.142	6.047	-15.483	1.610	0	12.317	-4.043	8.058	0	-4.893	1.714	5.326
Drugsmisdrijven															
harddrugs	3.908	5.217	885.284	954.029	74.542	221.988	-230.319	-325	29.939	64.487	70.103	1.344	-13.304	-149.711	68.745
softdrugs	698	1.118	40.710	51.543	3.428	21.068	-14.097	0	19.005	-7.394	-6.422	0	-5.177	421	10.833
(Vuur)wapenmisdrijven	2.045	1.820	67.477	68.829	5.682	-13.106	-5.665	-20	8.594	-96	8.126	108	-4.841	2.570	1.352
Misdrijven overige wetten															
wet op de economische delicten	5.653	4.583	187.587	126.091	15.795	-51.301	2.961	0	752	-4.012	-1.125	0	-347	-24.219	-61.496
overige misdrijven	2.070	1.885	122.741	81.352	10.335	-21.305	-785	0	2.070	-536	-492	0	-4.809	-25.867	-41.390
Totaal	97.208	105.393	5.837.561	5.778.049	491.528	-126.113	-251.827	-6.378	433.480	16.768	-345.783	43.911	-218.064	-97.034	-59.512

Tabel 1B Ontwikkeling van het gemiddelde aantal strafpunten per schuldigverklaring in de periode 1995-2000

1995-2000	Gem. aantal strp		Δ gem. aantal strp 1995-2000											
	1995	2000	b	c1	c2	c3	c4	ctot	d1	d2	d3	d4	dtot	totaal
Vermogensmisdrijven														
diefstal en inbraak met geweld	227,2	177,7		-14,5	0,0	8,0	-0,2	-6,7	-48,0	7,8	-2,9	0,3	-42,8	-49,5
eenvoudige diefstal	17,6	18,0		4,1	0,0	2,8	-1,0	6,0	-4,8	0,0	-1,1	0,3	-5,5	0,5
gekwalficeerde diefstal	55,8	53,4		1,2	-0,4	7,8	-0,6	8,0	-8,0	0,3	-3,3	0,5	-10,5	-2,4
verduistering	29,9	32,8		1,8	0,0	6,9	-1,5	7,2	-1,6	0,0	-3,7	1,0	-4,3	2,9
bedrog	61,5	46,1		5,2	0,0	1,6	-3,6	3,1	-9,4	0,0	-2,3	-6,9	-18,5	-15,4
valsheidsmisdrijven	60,7	84,7		3,8	0,1	-3,9	4,3	4,4	-0,5	-0,1	-4,1	24,2	19,6	24,0
heling	37,1	40,2		7,2	0,2	5,1	-2,3	10,2	-6,7	-0,1	-2,8	2,5	-7,0	3,1
afpersing en afdreiging	255,8	195,7		-4,6	1,2	3,1	0,0	-0,3	-60,9	3,6	-2,7	0,3	-59,7	-60,0
overige vermogensmisdrijven	208,2	106,3		-11,2	0,0	1,0	18,3	8,2	-16,4	0,0	-3,4	-90,3	-110,1	-101,9
Vandalisme														
vernietiging en beschadiging	10,9	12,6		1,4	0,0	3,6	-0,6	4,3	-1,1	0,0	-1,2	-0,2	-2,6	1,7
tegen de openbare orde	43,5	45,1		-0,8	0,0	13,9	-4,2	8,9	-0,7	0,6	-4,7	-2,5	-7,3	1,6
brandstichting/ontploffing	109,9	109,0		-10,6	-0,1	11,7	-0,5	0,6	1,4	1,9	-4,9	0,1	-1,5	-1,0
niet opvolgen van ambtelijk bevel	10,5	8,4		-2,2	0,0	1,4	-0,2	-1,0	-0,6	0,0	-0,4	0,0	-1,0	-2,0
overige misdrijven tegen het openbaar gezag	31,8	35,3		2,2	0,0	4,6	-1,1	5,8	-1,0	0,0	-1,3	0,1	-2,3	3,5
Gewelds- en seksuele misdrijven														
mishandeling	29,5	32,3		2,0	-0,2	7,0	-0,9	7,9	-2,7	0,0	-2,7	0,2	-5,2	2,7
bedreiging en stalking	27,4	27,3		0,0	-0,2	5,1	-0,5	4,5	-2,6	0,0	-2,3	0,3	-4,5	0,0
seksuele misdrijven	173,0	133,7		-35,2	-0,8	7,7	0,1	-28,1	-7,9	1,0	-3,7	-0,6	-11,1	-39,3
misdrijven tegen het leven	544,1	549,4		-12,7	0,1	3,4	-1,0	-10,2	14,5	3,6	-2,0	-0,6	15,5	5,3
overige gewelds- en seksuele misdrijven	199,8	243,4		27,1	0,0	-1,7	-1,3	24,1	16,0	0,0	-2,6	6,0	19,4	43,6
Overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	32,4	13,6		-4,7	0,0	-4,8	5,4	-4,1	-1,2	0,0	-0,8	-12,6	-14,6	-18,7
Verkeersmisdrijven														
verlaten plaats ongeval	15,5	16,6		-0,1	0,0	1,2	-0,3	0,8	0,0	0,0	-0,5	0,8	0,3	1,2
rijden onder invloed	23,2	22,9		-0,1	0,0	0,6	0,0	0,4	0,0	0,0	-0,4	-0,4	-0,8	-0,4
rijden tijdens ontzegging/onbevoegd besturen	34,3	32,4		-3,6	0,0	4,6	2,6	3,6	-2,3	0,0	-3,1	0,0	-5,5	-1,9
overige verkeersmisdrijven	30,6	37,9		0,8	0,0	6,0	-2,0	4,9	4,0	0,0	-2,4	0,8	2,4	7,3
Drugsmisdrijven														
harddrugs	226,5	182,9		-44,1	-0,1	5,7	12,4	-26,1	13,4	0,3	-2,6	-28,7	-17,6	-43,7
softdrugs	58,3	46,1		-12,6	0,0	17,0	-6,6	-2,2	-5,7	0,0	-4,6	0,4	-10,0	-12,2
(Vuur)wapenmisdrijven	33,0	37,8		-3,1	0,0	4,7	-0,1	1,5	4,5	0,1	-2,7	1,4	3,3	4,8
Misdrijven overige wetten														
wet op de economische delicten	33,2	27,5		0,6	0,0	0,2	-0,9	-0,1	-0,2	0,0	-0,1	-5,3	-5,6	-5,7
overige misdrijven	59,3	43,2		-0,4	0,0	1,1	-0,3	0,4	-0,3	0,0	-2,6	-13,7	-16,5	-16,1
Totaal	60,1	54,8	-1,2	-2,4	-0,1	4,1	0,2	1,8	-3,3	0,4	-2,1	-0,9	-5,9	-5,2

Tabel 2A Ontwikkeling van het aantal strafpunten in de periode 2000-2004

2000-2004	Schuldigverklaringen		Strafpunten		Δ strafpunten 2000-2004										
	2000	2004	2000	2004	a	b	c1	c2	c3	c4	d1	d2	d3	d4	totaal
Vermogensmisdrijven															
diefstal en inbraak met geweld	3.599	3.846	639.704	866.455	126.134	-82.231	47.050	33.975	-2.150	-414	127.431	-30.801	8.581	-824	226.752
eenvoudige diefstal	12.912	13.315	232.763	312.841	45.895	-38.631	-3.855	1.709	41.204	-3.879	72.565	475	-36.261	854	80.078
gekwalificeerde diefstal	13.141	14.825	701.106	954.593	138.241	-48.396	-1.680	20.225	35.744	-5.750	149.342	-10.424	-23.047	-767	253.488
verduistering	1.262	1.495	41.384	57.339	8.160	-519	-2.416	0	8.456	-827	3.974	0	1.435	-2.308	15.955
bedrog	739	968	34.083	74.346	6.720	3.841	-1.564	0	6.769	-1.170	11.946	0	1.306	12.415	40.263
valsheidsmisdrijven	5.039	3.719	426.902	346.128	84.175	-196.005	49.881	192	3.203	-94.191	35.932	-58	23.761	12.336	-80.774
heling	2.778	3.387	111.735	143.036	22.031	2.463	-2.477	1.207	10.555	-2.163	14.161	1.318	-8.002	-7.793	31.301
afpersing en afdreiging	337	358	65.964	67.912	13.006	-8.896	1.935	1.230	386	3	-5.466	-1.165	1.015	-100	1.948
overige vermogensmisdrijven	40	87	4.251	15.982	838	4.156	3.014	0	348	-472	1.789	0	1.054	1.005	11.732
Vandalisme															
vernieling en beschadiging	4.089	4.662	51.555	57.524	10.165	-2.941	248	103	20.218	-2.267	5.182	55	-22.564	-2.231	5.969
tegen de openbare orde	4.331	5.728	195.258	360.770	38.500	24.482	-5.102	6.416	28.446	-13.248	35.302	-4.628	-42.109	97.453	165.511
brandstichting/ontploffing	679	761	74.000	116.214	14.591	-5.654	13.964	2.272	2.119	-240	11.266	-2.084	1.886	4.095	42.214
niet opvolgen van ambtelijk bevel	626	1.115	5.286	12.682	1.042	3.087	2.620	0	1.236	-616	2.143	0	-1.888	-228	7.396
overige misdrijven tegen het openbaar gezag	1.704	2.272	60.071	95.786	11.845	8.179	3.051	0	9.000	-2.095	11.631	0	-7.031	1.135	35.715
Gewelds- en seksuele misdrijven															
mishandeling	7.836	11.724	252.923	380.241	49.870	75.623	-11.385	4.208	68.925	-14.921	14.535	-400	-57.022	-2.117	127.318
bedreiging en stalking	2.650	5.389	72.398	160.027	14.275	60.554	2.053	2.860	22.762	-6.832	15.779	-238	-23.309	-274	87.629
seksuele misdrijven	1.540	1.776	205.952	287.871	40.609	-9.047	30.751	5.903	3.269	-212	-2.575	17	10.922	2.283	81.919
misdrijven tegen het leven	1.198	1.438	658.194	783.269	129.780	2.078	65.886	6.529	1.707	23	-86.665	-4.996	10.648	84	125.076
overige gewelds- en seksuele misdrijven	207	291	50.384	51.187	9.935	10.511	-9.155	0	1.390	-1.155	-12.326	0	1.457	145	803
Overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	1.643	2.807	22.381	36.324	4.413	11.443	1.538	0	3.972	-1.014	1.802	0	-4.340	-3.870	13.944
Verkeersmisdrijven															
verlaten plaats ongeval	2.024	1.866	33.695	27.916	6.644	-9.274	466	0	4.450	-1.357	539	0	-2.993	-4.254	-5.779
rijden onder invloed	18.934	21.800	432.833	440.533	85.344	-19.827	1.909	0	61.433	-19.008	4.516	0	-49.243	-57.424	7.699
rijden tijdens ontzegging/onbevoegd besturen	1.426	2.244	46.245	55.845	9.118	17.409	-6.936	0	21.237	-2.108	1.618	0	-26.423	-4.314	9.601
overige verkeersmisdrijven	2.036	1.936	77.142	72.056	15.211	-18.999	-6.428	0	11.290	-3.858	827	0	-433	-2.696	-5.086
Drugsmisdrijven															
harddrugs	5.217	6.199	954.029	1.363.853	188.112	-8.534	226.299	212	-9.067	-11.218	31.854	-1.940	24.760	-30.654	409.824
softdrugs	1.118	2.771	51.543	160.715	10.163	66.045	-608	0	10.129	-4.170	11.955	0	14.484	1.175	109.172
(Vuur)wapenmisdrijven	1.820	2.193	68.829	135.065	13.571	535	9.400	1.086	4.298	-2.357	36.019	-306	3.555	434	66.236
Misdrijven overige wetten															
wet op de economische delicten	4.583	5.631	126.091	148.263	24.862	3.971	-10.446	0	9.470	2.581	498	0	-611	-8.153	22.173
overige misdrijven	1.885	1.571	81.352	139.527	16.041	-29.592	23.096	0	-5.207	-8.369	2.012	0	5.320	54.873	58.175
Totaal	105.393	126.174	5.778.049	7.724.301	1.139.294	-184.170	421.109	88.127	375.592	-201.303	497.585	-55.176	-195.090	60.282	1.946.252

Tabel 2B Ontwikkeling van het gemiddelde aantal strafpunten per schuldigverklaring in de periode 2000-2004

2000-2004	Gem. aantal strp		Δ gem. aantal strp 2000-2004											
	2000	2004	b	c1	c2	c3	c4	ctot	d1	d2	d3	d4	dtot	totaal
Vermogensmisdrijven														
diefstal en inbraak met geweld	177,7	225,3		12,2	8,8	-0,6	-0,1	20,4	33,1	-8,0	2,2	-0,2	27,1	47,5
eenvoudige diefstal	18,0	23,5		-0,3	0,1	3,1	-0,3	2,6	5,4	0,0	-2,7	0,1	2,8	5,5
gekwalficeerde diefstal	53,4	64,4		-0,1	1,4	2,4	-0,4	3,3	10,1	-0,7	-1,6	-0,1	7,8	11,0
verduistering	32,8	38,4		-1,6	0,0	5,7	-0,6	3,5	2,7	0,0	1,0	-1,5	2,1	5,6
bedrog	46,1	76,8		-1,6	0,0	7,0	-1,2	4,2	12,3	0,0	1,3	12,8	26,5	30,7
valsheidsmisdrijven	84,7	93,1		13,4	0,1	0,9	-25,3	-11,0	9,7	0,0	6,4	3,3	19,4	8,4
heling	40,2	42,2		-0,7	0,4	3,1	-0,6	2,1	4,2	0,4	-2,4	-2,3	-0,1	2,0
afpersing en afdreiging	195,7	189,7		5,4	3,4	1,1	0,0	9,9	-15,3	-3,3	2,8	-0,3	-16,0	-6,0
overige vermogensmisdrijven	106,3	183,7		34,6	0,0	4,0	-5,4	33,2	20,6	0,0	12,1	11,6	44,2	77,4
Vandalisme														
vernieling en beschadiging	12,6	12,3		0,1	0,0	4,3	-0,5	3,9	1,1	0,0	-4,8	-0,5	-4,2	-0,3
tegen de openbare orde	45,1	63,0		-0,9	1,1	5,0	-2,3	2,9	6,2	-0,8	-7,4	17,0	15,0	17,9
brandstichting/ontploffing	109,0	152,7		18,3	3,0	2,8	-0,3	23,8	14,8	-2,7	2,5	5,4	19,9	43,7
niet opvolgen van ambtelijk bevel	8,4	11,4		2,3	0,0	1,1	-0,6	2,9	1,9	0,0	-1,7	-0,2	0,0	2,9
overige misdrijven tegen het openbaar gezag	35,3	42,2		1,3	0,0	4,0	-0,9	4,4	5,1	0,0	-3,1	0,5	2,5	6,9
Gewelds- en seksuele misdrijven														
mishandeling	32,3	32,4		-1,0	0,4	5,9	-1,3	4,0	1,2	0,0	-4,9	-0,2	-3,8	0,2
bedreiging en stalking	27,3	29,7		0,4	0,5	4,2	-1,3	3,9	2,9	0,0	-4,3	-0,1	-1,5	2,4
seksuele misdrijven	133,7	162,1		17,3	3,3	1,8	-0,1	22,4	-1,5	0,0	6,2	1,3	6,0	28,4
misdrijven tegen het leven	549,4	544,7		45,8	4,5	1,2	0,0	51,6	-60,3	-3,5	7,4	0,1	-56,3	-4,7
overige gewelds- en seksuele misdrijven	243,4	175,9		-31,5	0,0	4,8	-4,0	-30,6	-42,4	0,0	5,0	0,5	-36,9	-67,5
Overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	13,6	12,9		0,5	0,0	1,4	-0,4	1,6	0,6	0,0	-1,5	-1,4	-2,3	-0,7
Verkeersmisdrijven														
verlaten plaats ongeval	16,6	15,0		0,2	0,0	2,4	-0,7	1,9	0,3	0,0	-1,6	-2,3	-3,6	-1,7
rijden onder invloed	22,9	20,2		0,1	0,0	2,8	-0,9	2,0	0,2	0,0	-2,3	-2,6	-4,7	-2,7
rijden tijdens ontzegging/onbevoegd besturen	32,4	24,9		-3,1	0,0	9,5	-0,9	5,4	0,7	0,0	-11,8	-1,9	-13,0	-7,5
overige verkeersmisdrijven	37,9	37,2		-3,3	0,0	5,8	-2,0	0,5	0,4	0,0	-0,2	-1,4	-1,2	-0,7
Drugsmisdrijven														
harddrugs	182,9	220,0		36,5	0,0	-1,5	-1,8	33,3	5,1	-0,3	4,0	-4,9	3,9	37,1
softdrugs	46,1	58,0		-0,2	0,0	3,7	-1,5	1,9	4,3	0,0	5,2	0,4	10,0	11,9
(Vuur)wapenmisdrijven	37,8	61,6		4,3	0,5	2,0	-1,1	5,7	16,4	-0,1	1,6	0,2	18,1	23,8
Misdrijven overige wetten														
wet op de economische delicten	27,5	26,3		-1,9	0,0	1,7	0,5	0,3	0,1	0,0	-0,1	-1,4	-1,5	-1,2
overige misdrijven	43,2	88,8		14,7	0,0	-3,3	-5,3	6,1	1,3	0,0	3,4	34,9	39,6	45,7
Totaal	54,8	61,2	-1,5	3,3	0,7	3,0	-1,6	5,4	3,9	-0,4	-1,5	0,5	2,4	6,4

Tabel 3A Ontwikkeling van het totale aantal strafpunten in de periode 2004-2008

2004-2008	Schuldigverklaringen		Strafpunten		Δ strafpunten 2004-2008										
	2004	2008	2004	2008	a	b	c1	c2	c3	c4	d1	d2	d3	d4	totaal
Vermogensmisdrijven															
diefstal en inbraak met geweld	3.846	2.673	866.455	589.864	-67.792	-196.470	-36.362	1.334	5.179	69	28.724	-6.770	-4.452	-50	-276.591
eenvoudige diefstal	13.315	9.975	312.841	194.099	-24.477	-53.998	-53.193	80	24.523	1.545	996	-796	-12.581	-841	-118.742
gekwalficeerde diefstal	14.825	11.985	954.593	619.840	-74.688	-108.181	-147.270	-2.801	50.738	1.212	-30.662	-2.452	-20.186	-464	-334.753
verduistering	1.495	1.517	57.339	48.372	-4.486	5.330	-6.165	0	3.543	35	276	0	-8.135	636	-8.967
bedrog	968	1.130	74.346	57.987	-5.817	18.259	-10.852	0	3.635	1.057	-3.870	0	-3.675	-15.096	-16.359
valsheidsmisdrijven	3.719	3.587	346.128	247.106	-27.081	14.796	12.356	271	-5.166	-19.656	-28.158	680	-13.496	-33.567	-99.022
heling	3.387	2.916	143.036	89.740	-11.191	-8.699	-22.731	394	4.945	667	-4.475	-925	-9.119	-2.162	-53.296
afpersing en afdreiging	358	242	67.912	54.514	-5.313	-16.691	-3.263	-394	646	-53	12.382	-324	-409	22	-13.398
overige vermogensmisdrijven	87	367	15.982	58.943	-1.250	52.688	2.313	0	1.793	-1.889	-11.979	0	-4.138	5.424	42.961
Vandalisme															
vernietiging en beschadiging	4.662	4.709	57.524	57.456	-4.501	5.081	-3.348	152	8.918	-3.148	-817	193	-2.992	395	-67
tegen de openbare orde	5.728	6.546	360.770	230.656	-28.227	79.748	-41.694	-1.439	5.594	-20.641	-10.731	815	-12.805	-100.734	-130.114
brandstichting/ontploffing	761	686	116.214	74.029	-9.093	-2.361	-20.277	-6	2.254	-436	-6.193	-631	-2.197	-3.245	-42.186
niet opvolgen van ambtelijk bevel	1.115	959	12.682	11.563	-992	-782	-734	0	621	-323	1.411	0	82	-402	-1.119
overige misdrijven tegen het openbaar gezag	2.272	2.295	95.786	68.687	-7.494	8.464	-14.633	0	5.214	-2.176	-13.124	0	-3.264	-85	-27.098
Gewelds- en seksuele misdrijven															
mishandeling	11.724	14.597	380.241	386.768	-29.750	122.930	-39.814	1.059	25.181	-10.705	-34.494	-3.319	-25.640	1.081	6.528
bedreiging en stalking	5.389	5.401	160.027	136.201	-12.521	12.877	-18.072	-2.740	9.159	-2.578	494	-1.001	-8.374	-1.069	-23.825
seksuele misdrijven	1.776	1.408	287.871	210.761	-22.523	-37.126	-35.051	-3.551	2.912	-469	22.333	-110	-1.810	-1.715	-77.110
misdrijven tegen het leven	1.438	1.000	783.269	579.873	-61.284	-177.292	-27.704	6.388	-975	-62	61.484	-2.840	-1.033	-79	-203.397
overige gewelds- en seksuele misdrijven	291	329	51.187	64.356	-4.005	10.689	7.598	0	-1.214	-491	976	0	-260	-124	13.169
Overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	2.807	2.913	36.324	44.542	-2.842	4.214	-1.671	0	5.145	-1.875	5.640	0	-2.738	2.344	8.217
Verkeersmisdrijven															
verlaten plaats ongeval	1.866	1.861	27.916	24.304	-2.184	2.109	-1.392	0	2.162	-1.029	1.115	0	-1.899	-2.494	-3.612
rijden onder invloed	21.800	19.066	440.533	342.958	-34.468	-20.781	-1.741	0	3.205	-3.857	921	0	-4.319	-36.535	-97.575
rijden tijdens ontzegging/onbevoegd besturen	2.244	2.607	55.845	61.330	-4.369	13.403	-6.659	0	6.005	129	-415	0	-1.654	-955	5.485
overige verkeersmisdrijven	1.936	1.583	72.056	56.980	-5.638	-7.501	-1.941	0	1.577	-666	3.541	0	-2.137	-2.311	-15.076
Drugsmisdrijven															
harddrugs	6.199	5.099	1.363.853	944.886	-106.709	-135.304	-74.175	-790	6.168	-852	-70.727	-69	-16.363	-20.147	-418.967
softdrugs	2.771	2.762	160.715	128.543	-12.575	12.053	-3.282	0	3.394	-5.778	-1.772	0	-10.460	-13.753	-32.173
(Vuur)wapenmisdrijven	2.193	1.923	135.065	92.121	-10.568	-6.061	-12.840	-143	1.572	-696	-6.748	-34	-5.565	-1.862	-42.944
Misdrijven overige wetten															
wet op de economische delicten	5.631	5.153	148.263	138.821	-11.600	-985	-786	0	-413	-6.441	363	0	-411	10.831	-9.442
overige misdrijven	1.571	1.013	139.527	43.394	-10.917	-38.641	-14.405	0	-554	14.635	550	0	-2.806	-43.995	-96.133
Totaal	126.174	116.302	7.724.301	5.658.696	-604.358	-448.233	-577.787	-2.186	175.761	-64.471	-82.958	-17.583	-182.839	-260.952	-2.065.605

Tabel 3B Ontwikkeling van het gemiddelde aantal strafpunten per schuldigverklaring in de periode 2004-2008

2004-2008	Gem. aantal strp		Δ gem. aantal strp 2004-2008											
	2004	2008	b	c1	c2	c3	c4	ctot	d1	d2	d3	d4	dtot	totaal
Vermogensmisdrijven														
diefstal en inbraak met geweld	225,3	220,7	-13,6	0,5	1,9	0,0	-11,1	10,7	-2,5	-1,7	0,0	6,5	-4,6	
eenvoudige diefstal	23,5	19,5	-5,3	0,0	2,5	0,2	-2,7	0,1	-0,1	-1,3	-0,1	-1,3	-4,0	
gekwalificeerde diefstal	64,4	51,7	-12,3	-0,2	4,2	0,1	-8,2	-2,6	-0,2	-1,7	0,0	-4,5	-12,7	
verduistering	38,4	31,9	-4,1	0,0	2,3	0,0	-1,7	0,2	0,0	-5,4	0,4	-4,8	-6,5	
bedrog	76,8	51,3	-9,6	0,0	3,2	0,9	-5,5	-3,4	0,0	-3,3	-13,4	-20,0	-25,5	
valsheidsmisdrijven	93,1	68,9	3,4	0,1	-1,4	-5,5	-3,4	-7,9	0,2	-3,8	-9,4	-20,8	-24,2	
heling	42,2	30,8	-7,8	0,1	1,7	0,2	-5,7	-1,5	-0,3	-3,1	-0,7	-5,7	-11,5	
afpersing en afdreiging	189,7	225,3	-13,5	-1,6	2,7	-0,2	-12,7	51,2	-1,3	-1,7	0,1	48,2	35,6	
overige vermogensmisdrijven	183,7	160,6	6,3	0,0	4,9	-5,1	6,0	-32,6	0,0	-11,3	14,8	-29,1	-23,1	
Vandalisme														
vernietiging en beschadiging	12,3	12,2	-0,7	0,0	1,9	-0,7	0,5	-0,2	0,0	-0,6	0,1	-0,7	-0,1	
tegen de openbare orde	63,0	35,2	-6,4	-0,2	0,9	-3,2	-8,9	-1,6	0,1	-2,0	-15,4	-18,9	-27,7	
brandstichting/ontploffing	152,7	107,9	-29,6	0,0	3,3	-0,6	-26,9	-9,0	-0,9	-3,2	-4,7	-17,9	-44,8	
niet opvolgen van ambtelijk bevel	11,4	12,1	-0,8	0,0	0,6	-0,3	-0,5	1,5	0,0	0,1	-0,4	1,1	0,7	
overige misdrijven tegen het openbaar gezag	42,2	29,9	-6,4	0,0	2,3	-0,9	-5,1	-5,7	0,0	-1,4	0,0	-7,2	-12,2	
Gewelds- en seksuele misdrijven														
mishandeling	32,4	26,5	-2,7	0,1	1,7	-0,7	-1,7	-2,4	-0,2	-1,8	0,1	-4,3	-5,9	
bedreiging en stalking	29,7	25,2	-3,3	-0,5	1,7	-0,5	-2,6	0,1	-0,2	-1,6	-0,2	-1,8	-4,5	
seksuele misdrijven	162,1	149,7	-24,9	-2,5	2,1	-0,3	-25,7	15,9	-0,1	-1,3	-1,2	13,3	-12,4	
misdrijven tegen het leven	544,7	579,9	-27,7	6,4	-1,0	-0,1	-22,4	61,5	-2,8	-1,0	-0,1	57,5	35,2	
overige gewelds- en seksuele misdrijven	175,9	195,6	23,1	0,0	-3,7	-1,5	17,9	3,0	0,0	-0,8	-0,4	1,8	19,7	
Overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	12,9	15,3	-0,6	0,0	1,8	-0,6	0,5	1,9	0,0	-0,9	0,8	1,8	2,4	
Verkeersmisdrijven														
verlaten plaats ongeval	15,0	13,1	-0,7	0,0	1,2	-0,6	-0,1	0,6	0,0	-1,0	-1,3	-1,8	-1,9	
rijden onder invloed	20,2	18,0	-0,1	0,0	0,2	-0,2	-0,1	0,0	0,0	-0,2	-1,9	-2,1	-2,2	
rijden tijdens ontzegging/onbevoegd besturen	24,9	23,5	-2,6	0,0	2,3	0,0	-0,2	-0,2	0,0	-0,6	-0,4	-1,2	-1,4	
overige verkeersmisdrijven	37,2	36,0	-1,2	0,0	1,0	-0,4	-0,7	2,2	0,0	-1,4	-1,5	-0,6	-1,2	
Drugsmisdrijven														
harddrugs	220,0	185,3	-14,5	-0,2	1,2	-0,2	-13,7	-13,9	0,0	-3,2	-4,0	-21,0	-34,7	
softdrugs	58,0	46,5	-1,2	0,0	1,2	-2,1	-2,1	-0,6	0,0	-3,8	-5,0	-9,4	-11,5	
(Vuur)wapenmisdrijven	61,6	47,9	-6,7	-0,1	0,8	-0,4	-6,3	-3,5	0,0	-2,9	-1,0	-7,4	-13,7	
Misdrijven overige wetten														
wet op de economische delicten	26,3	26,9	-0,2	0,0	-0,1	-1,2	-1,5	0,1	0,0	-0,1	2,1	2,1	0,6	
overige misdrijven	88,8	42,8	-14,2	0,0	-0,5	14,4	-0,3	0,5	0,0	-2,8	-43,4	-45,7	-46,0	
Totaal	61,2	48,7	-3,9	-5,0	0,0	1,5	-0,6	-4,0	-0,7	-0,2	-1,6	-2,2	-4,7	-12,6

Tabel 4A Ontwikkeling van het totale aantal strafpunten in de periode 2008-2012

2008-2012	Schuldigverklaringen		Strafpunten		Δ strafpunten 2008-2012										
	2008	2012	2008	2012	a	b	c1	c2	c3	c4	d1	d2	d3	d4	totaal
Vermogensmisdrijven															
diefstal en inbraak met geweld	2.673	2.925	589.864	784.500	-153.479	209.089	12.024	832	-2.019	-53	126.035	2.828	-748	126	194.636
eenvoudige diefstal	9.975	10.471	194.099	177.872	-50.503	60.155	13.320	-969	341	-4.452	-24.867	-145	-9.748	641	-16.227
gekwalficeerde diefstal	11.985	11.144	619.840	617.659	-161.278	117.783	70.669	-6.278	-22.901	-2.185	4.873	463	-2.805	-524	-2.182
verduistering	1.517	1.136	48.372	35.960	-12.586	437	-584	0	320	-794	2.033	0	-1.063	-177	-12.413
bedrog	1.130	876	57.987	46.597	-15.088	2.054	61	0	341	-1.189	3.337	0	-590	-316	-11.390
valsheidsmisdrijven	3.587	1.898	247.106	168.309	-64.295	-52.059	762	-474	1.264	-3.781	10.362	-124	1.320	28.229	-78.797
heling	2.916	2.119	89.740	74.269	-23.350	-1.178	5.397	-451	2.600	-2.094	2.991	372	-1.886	2.128	-15.471
afpersing en afdreiging	242	222	54.514	52.463	-14.184	9.679	3.345	1.231	-868	-25	-1.483	-106	368	-7	-2.051
overige vermogensmisdrijven	367	421	58.943	77.464	-15.337	24.009	7.322	0	-1.060	-3.441	-5.354	0	1.335	11.046	18.521
Vandalisme															
vernieling en beschadiging	4.709	3.455	57.456	47.422	-14.950	-351	2.609	-52	-672	-1.620	3.933	449	177	441	-10.034
tegen de openbare orde	6.546	3.941	230.656	166.036	-60.015	-31.775	24.984	-1.516	-1.393	-3.102	-5.037	-529	8.171	5.594	-64.620
brandstichting/ontploffing	686	345	74.029	62.466	-19.262	-17.537	8.152	-936	-1.891	-17	7.836	369	577	11.147	-11.563
niet opvolgen van ambtelijk bevel	959	441	11.563	8.099	-3.009	-3.237	3.048	0	1.323	-977	-500	0	-319	207	-3.464
overige misdrijven tegen het openbaar gezag	2.295	1.629	68.687	54.116	-17.872	-2.061	6.606	0	2.617	-2.472	-1.503	0	121	-8	-14.571
Gewelds- en seksuele misdrijven															
mishandeling	14.597	11.223	386.768	355.249	-100.635	11.236	20.476	-2.171	5.264	-4.211	28.934	898	5.834	2.855	-31.519
bedreiging en stalking	5.401	4.225	136.201	102.308	-35.439	5.783	6.389	-521	2.357	-3.068	-8.795	513	-1.516	403	-33.894
seksuele misdrijven	1.408	1.021	210.761	191.877	-54.839	-3.091	20.167	90	-1.973	61	20.742	-707	800	-134	-18.884
misdrijven tegen het leven	1.000	678	579.873	553.475	-150.879	-35.840	48.605	-2.601	-5.000	18	116.515	2.763	-27	51	-26.397
overige gewelds- en seksuele misdrijven	329	305	64.356	90.898	-16.745	12.050	6.830	0	-1.629	-146	25.458	0	-378	1.102	26.542
Overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	2.913	2.405	44.542	58.619	-11.589	3.822	7.387	0	6.650	-4.140	10.384	0	-227	1.792	14.078
Verkeersmisdrijven															
verlaten plaats ongeval	1.861	833	24.304	14.364	-6.324	-7.102	3.125	0	1.010	-794	-2.083	0	535	1.691	-9.940
rijden onder invloed	19.066	10.425	342.958	191.647	-89.235	-66.198	4.235	0	14.261	-21.491	-2.443	0	-2.330	11.891	-151.311
rijden tijdens ontzegging/onbevoegd besturen	2.607	2.298	61.330	42.911	-15.958	8.688	5.084	0	-7.926	-3.508	-4.956	0	-906	1.060	-18.420
overige verkeersmisdrijven	1.583	1.055	56.980	43.420	-14.826	-4.180	2.379	0	291	-1.675	3.838	0	-423	1.035	-13.560
Drugsmisdrijven															
harddrugs	5.099	3.714	944.886	623.780	-245.853	-10.799	-8.544	-416	2.626	-1.078	-54.387	237	-4.212	1.319	-321.106
softdrugs	2.762	2.451	128.543	114.942	-33.446	18.972	8.469	0	882	-4.940	-1.593	0	-6.979	5.034	-13.601
(Vuur)wapenmisdrijven	1.923	1.607	92.121	104.713	-23.969	8.831	13.946	403	2.387	-1.490	12.623	580	-781	61	12.592
Misdrijven overige wetten															
wet op de economische delicten	5.153	2.159	138.821	138.501	-36.120	-44.538	542	0	5.284	-8.104	568	0	1.589	80.460	-320
overige misdrijven	1.013	619	43.394	30.832	-11.291	-5.587	396	0	1.357	-2.278	2.257	0	261	2.323	-12.562
Totaal	116.302	86.041	5.658.696	5.030.769	-1.472.355	207.057	297.202	-13.829	3.840	-83.043	269.717	7.860	-13.850	169.472	-627.927

Tabel 4B Ontwikkeling van het gemiddelde aantal strafpunten per schuldigverklaring in de periode 2008-2012

2008-2012	Gem. aantal strp		Δ gem. aantal strp 2008-2012											
	2008	2012	b	c1	c2	c3	c4	ctot	d1	d2	d3	d4	dtot	totaal
Vermogensmisdrijven														
diefstal en inbraak met geweld	220,7	268,2		4,1	0,3	-0,7	0,0	3,7	43,1	1,0	-0,3	0,0	43,8	47,5
eenvoudige diefstal	19,5	17,0		1,3	-0,1	0,0	-0,4	0,8	-2,4	0,0	-0,9	0,1	-3,3	-2,5
gekwalficeerde diefstal	51,7	55,4		6,3	-0,6	-2,1	-0,2	3,5	0,4	0,0	-0,3	0,0	0,2	3,7
verduistering	31,9	31,7		-0,5	0,0	0,3	-0,7	-0,9	1,8	0,0	-0,9	-0,2	0,7	-0,2
bedrog	51,3	53,2		0,1	0,0	0,4	-1,4	-0,9	3,8	0,0	-0,7	-0,4	2,8	1,9
valsheidsmisdrijven	68,9	88,7		0,4	-0,2	0,7	-2,0	-1,2	5,5	-0,1	0,7	14,9	21,0	19,8
heling	30,8	35,0		2,5	-0,2	1,2	-1,0	2,6	1,4	0,2	-0,9	1,0	1,7	4,3
afpersing en afdreiging	225,3	236,3		15,1	5,5	-3,9	-0,1	16,6	-6,7	-0,5	1,7	0,0	-5,5	11,1
overige vermogensmisdrijven	160,6	184,0		17,4	0,0	-2,5	-8,2	6,7	-12,7	0,0	3,2	26,2	16,7	23,4
Vandalisme														
vernieling en beschadiging	12,2	13,7		0,8	0,0	-0,2	-0,5	0,1	1,1	0,1	0,1	0,1	1,4	1,5
tegen de openbare orde	35,2	42,1		6,3	-0,4	-0,4	-0,8	4,8	-1,3	-0,1	2,1	1,4	2,1	6,9
brandstichting/ontploffing	107,9	181,1		23,6	-2,7	-5,5	0,0	15,4	22,7	1,1	1,7	32,3	57,8	73,1
niet opvolgen van ambtelijk bevel	12,1	18,4		6,9	0,0	3,0	-2,2	7,7	-1,1	0,0	-0,7	0,5	-1,4	6,3
overige misdrijven tegen het openbaar gezag	29,9	33,2		4,1	0,0	1,6	-1,5	4,1	-0,9	0,0	0,1	0,0	-0,9	3,3
Gewelds- en seksuele misdrijven														
mishandeling	26,5	31,7		1,8	-0,2	0,5	-0,4	1,7	2,6	0,1	0,5	0,3	3,4	5,2
bedreiging en stalking	25,2	24,2		1,5	-0,1	0,6	-0,7	1,2	-2,1	0,1	-0,4	0,1	-2,2	-1,0
seksuele misdrijven	149,7	187,9		19,8	0,1	-1,9	0,1	18,0	20,3	-0,7	0,8	-0,1	20,3	38,2
misdrijven tegen het leven	579,9	816,3		71,7	-3,8	-7,4	0,0	60,5	171,9	4,1	0,0	0,1	176,0	236,5
overige gewelds- en seksuele misdrijven	195,6	298,0		22,4	0,0	-5,3	-0,5	16,6	83,5	0,0	-1,2	3,6	85,8	102,4
Overige misdrijven Wetboek van Strafrecht	15,3	24,4		3,1	0,0	2,8	-1,7	4,1	4,3	0,0	-0,1	0,7	5,0	9,1
Verkeersmisdrijven														
verlaten plaats ongeval	13,1	17,2		3,8	0,0	1,2	-1,0	4,0	-2,5	0,0	0,6	2,0	0,2	4,2
rijden onder invloed	18,0	18,4		0,4	0,0	1,4	-2,1	-0,3	-0,2	0,0	-0,2	1,1	0,7	0,4
rijden tijdens ontzegging/onbevoegd besturen	23,5	18,7		2,2	0,0	-3,4	-1,5	-2,8	-2,2	0,0	-0,4	0,5	-2,1	-4,9
overige verkeersmisdrijven	36,0	41,2		2,3	0,0	0,3	-1,6	0,9	3,6	0,0	-0,4	1,0	4,2	5,2
Drugsmisdrijven														
harddrugs	185,3	168,0		-2,3	-0,1	0,7	-0,3	-2,0	-14,6	0,1	-1,1	0,4	-15,4	-17,4
softdrugs	46,5	46,9		3,5	0,0	0,4	-2,0	1,8	-0,6	0,0	-2,8	2,1	-1,4	0,4
(Vuur)wapenmisdrijven	47,9	65,2		8,7	0,3	1,5	-0,9	9,5	7,9	0,4	-0,5	0,0	7,8	17,3
Misdrijven overige wetten														
wet op de economische delicten	26,9	64,2		0,3	0,0	2,4	-3,8	-1,1	0,3	0,0	0,7	37,3	38,3	37,2
overige misdrijven	42,8	49,8		0,6	0,0	2,2	-3,7	-0,8	3,6	0,0	0,4	3,8	7,8	7,0
Totaal	48,7	58,5	2,4	3,5	-0,2	0,0	-1,0	2,4	3,1	0,1	-0,2	2,0	5,0	9,8

Research Memorandum Department of Economics

Research Memoranda

- are available from Department of Economics homepage at : <http://www.economie.leidenuniv.nl>
- can be ordered at Leiden University, Department of Economics, P.O. Box 9520, 2300 RA Leiden, The Netherlands Phone ++71 527 7756; E-mail: conomie@law.leidenuniv.nl
- for a complete list of Research Memoranda, see: <http://www.economie.leidenuniv.nl>

- 2014.02 Koen Caminada, Jim Been, Kees Goudswaard en Marloes de Graaf-Zijl
De ontwikkeling van inkomensongelijkheid en inkomensherverdeling in Nederland 1990-2012
- 2014.01 Ben van Velthoven
Straftoemeting door de rechter in de periode 1995-2012
- 2012.03 Jörg Paetzold and Olaf van Vliet
Convergence without hard criteria: Does EU soft law affect domestic unemployment protection schemes?
- 2012.02 Olaf van Vliet and Henk Nijboer
Flexicurity in the European Union: Flexibility for Insiders, Security for Outsiders
- 2012.01 Stefan Thewissen
Is it the distribution or redistribution that affects growth?
- 2011.03 Olaf van Vliet, Jim Been, Koen Caminada and Kees Goudswaard
Pension reform and income inequality among the elderly in 15 European countries
- 2011.02 Chen Wang and Koen Caminada
Disentangling income inequality and the redistributive effect of social transfers and taxes in 36 LIS countries
- 2011.01 Anton Rommelse
Een geschiedenis van het arbeidsongeschiktheidsbeleid in Nederland
- 2010.03 Joop de Kort
The Right to Development or the Development of Rights
- 2010.02 Carolien Klein Haarhuis and Ben van Velthoven
Legal Aid and Legal Expenses Insurance, Complements or Substitutes? The Case of The Netherlands?
- 2010.01 Koen Caminada, Kees Goudswaard and Ferry Koster
Social Income Transfers and Poverty Alleviation in OECD Countries.
- 2009.03 Megan Martin and Koen Caminada
Welfare Reform in the United States. A descriptive policy analysis.
- 2009.02 Koen Caminada and Kees Goudswaard
Social Expenditure and Poverty Reduction in the EU and other OECD Countries.
- 2009.01 Maroesjka Versantvoort
Complementariteit in arbeid- en zorgtijd.
- 2008.06 Koen Caminada and Kees Goudswaard
Effectiveness of poverty reduction in the EU.
- 2008.05 Koen, Caminada, Kees Goudswaard and Olaf van Vliet
Patterns of welfare state indicators in the EU. Is there convergence?
- 2008.04 Kees Goudswaard and Koen Caminada
The redistributive impact of public and private social expenditure.
- 2008.03 Karen M. Anderson and Michael Kaeding
Pension systems in the European Union: Variable patterns of influence in Italy, the Netherlands and Belgium.

- 2008.02 Maroesjka Versantvoort
Time use during the life course in USA, Norway and the Netherlands: a HAPC-analysis.
- 2008.01 Maroesjka Versantvoort
Studying time use variations in 18 countries applying a life course perspective.
- 2007.06 Olaf van Vliet and Michael Kaeding
Globalisation, European Integration and Social Protection – Patterns of Change or Continuity?
- 2007.05 Ben van Velthoven
Kosten-batenanalyse van criminaliteitsbeleid. Over de methodiek in het algemeen en Nederlandse toepassingen in het bijzonder.
- 2007.04 Ben van Velthoven
Rechtseconomie tussen instrumentaliteit en normativiteit.
- 2007.03 Guido Suurmond
Compliance to fire safety regulation. The effects of the enforcement strategy.
- 2007.02 Maroesjka Versantvoort
Een schets van de sociaal-economische effecten van verlof en de beleidsmatige dilemma's die daaruit volgen.
- 2007.01 Henk Nijboer
A Social Europe: Political Utopia or Efficient Economics? An assessment from a public economic approach.
- 2006.04 Aldo Spanjer
European gas regulation: A change of focus.
- 2006.03 Joop de Kort and Rilka Dragneva
Russia's Role in Fostering the CIS Trade Regime.
- 2006.02 Ben van Velthoven
Incassoproblemen in het licht van de rechtspraak.
- 2006.01 Jurjen Kamphorst en Ben van Velthoven
De tweede feitelijke instantie in de belastingrechtspraak.
- 2005.03 Koen Caminada and Kees Goudswaard
Budgetary costs of tax facilities for pension savings: an empirical analysis.
- 2005.02 Henk Vording en Allard Lubbers
How to limit the budgetary impact of the European Court's tax decisions?
- 2005.01 Guido Suurmond en Ben van Velthoven
Een beginselplicht tot handhaving: liever regels dan discretionaire vrijheid.
- 2004.04 Ben van Velthoven en Marijke ter Voert
Paths to Justice in the Netherlands. Looking for signs of social exclusion.
- 2004.03 Guido Suurmond
Brandveiligheid in de horeca. Een economische analyse van de handhaving in een representatieve gemeente.
- 2004.02 Kees Goudswaard, Koen Caminada en Henk Vording
Naar een transparanter loonstrookje?
- 2004.01 Koen Caminada and Kees Goudswaard
Are public and private social expenditures complementary?
- 2003.01 Joop de Kort
De mythe van de globalisering. Mondialisering, regionalisering of gewoon internationale economie?
- 2002.04 Koen Caminada en Kees Goudswaard
Inkomensgevolgen van veranderingen in de arbeidsongeschiktheidsregelingen en het nabestaandenpensioen.
- 2002.03 Kees Goudswaard
Houdbare solidariteit.
- 2002.02 Ben van Velthoven
Civiele en administratieve rechtspleging in Nederland 1951-2000; deel 1: tijdreeksanalyse.

- 2002.01 Ben van Velthoven
Civiele en administratieve rechtspleging in Nederland 1951-2000; deel 2: tijdreeksdata.
- 2001.03 Koen Caminada and Kees Goudswaard
International Trends in Income Inequality and Social Policy.
- 2001.02 Peter Cornelisse and Kees Goudswaard
On the Convergence of Social Protection Systems in the European Union.